

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

PAVLA TRUHLÁŘOVÁ

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

Prohlášení viny

Bakalářská práce

Plea guilty

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Martin REZEK LL.B.

AUTOR PRÁCE
Pavla TRUHLÁŘOVÁ

PRAHA
2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 15.3.2024

Pavla TRUHLÁŘOVÁ

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zabývá nově zavedeným institutem, a to prohlášením viny, které se stalo součástí trestního práva díky novelizaci zákona č. 333/2020, Sb. Cílem je především prokázat, zda zavedení institutu přineslo kýžené výsledky a zda je ve skutečnosti opravdovým přínosem pro trestní řízení. V teoretické části je rozebírána daná problematika a pozornost je věnována i samotné novelizaci. V rámci výzkumu byla použita kvalitativní metoda za pomoci dotazníkového šetření a později i polostrukturovaného rozhovoru, díky kterým mohl být cíl práce naplněn. V poslední části jsou uvedeny některé návrhy de lege ferenda.

Klíčová slova

Novelizace, obžalovaný, popis skutku, právní kvalifikace, prohlášení viny, trestní právo, trestní řízení

Annotation

The present bachelor thesis deals with a newly introduced institute, namely the declaration of guilt, which has become part of criminal law thanks to the amendment of Act No. 333/2020 Coll., the aim of which is to prove whether the introduction of the institute has brought the desired results and whether it is, in fact, a real benefit for criminal proceedings. The theoretical part discusses the given issue and pays attention to the amendment itself. Within the research, a qualitative method was used with the help of a questionnaire survey and later a semi-structured interview, thanks to which the aim of the thesis could be fulfilled. In the last section some de lege ferenda suggestions are given.

Keywords

Amendment, criminal law, criminal proceedings, declaration of guilt, defendant, description of the offense, legal qualification

Obsah

Úvod	6
1. Teoretická východiska práce	8
1.1. Pojem prohlášení viny.....	8
1.1.1. Postup před soudem.....	11
1.2. Novelizace trestního řádu z roku 2020.....	13
1.2.1. Co novelizace přináší	14
1.2.2. Nerovnováha mezi obžalovanými.....	19
1.2.3. Závěrem k novelizaci	20
1.3. Prohlášení viny a doznání	21
1.4. Prohlášení viny a Dohoda o vině a trestu	22
2. Analytická část	24
2.1. Dotazníkové šetření – Prohlášení viny v praxi.....	24
2.1.1. Základní informace o respondentech.....	25
2.1.2. Četnost výskytu prohlášení viny v praxi	28
2.1.3. Pozitiva a negativa institutu	32
2.1.4. Podněty ke zlepšení	41
2.1.5. Přínos institutu pro trestní právo.....	45
2.1.6. Falešné prohlášení viny	47
2.2. Rozhovor se soudkyní	50
2.2.1. Vnímání prohlášení viny obecně	50
2.2.2. Pozitiva a negativa.....	51
2.2.3. Setkání s prohlášením v praxi.....	52
2.2.4. Podání odvolání.....	52
3. Návrhy de lege ferenda	53
Závěr	55
Zdroje	57
Seznam obrázků a schémat:	60
Seznam příloh	61
Příloha A	62
Příloha B	65

Úvod

Institut prohlášení viny patří mezi novinky, které byly v České republice zavedeny teprve nedávno, a to konkrétně novelizací zákona č. 333/2020 Sb., s tím, že se stal nedílnou součástí trestního práva. Díky prohlášení viny mohou být soudní procesy rychlejší a efektivnější, což bylo i důvodem jeho faktického zrealizování v rámci trestního práva. Lze na něj nahlížet jako na efektivní nástroj, který napomáhá orgánům činných v trestním řízení v jejich činnosti a jeho správné užití představuje významný přínos pro trestní řízení.

Rychlejšími soudními procesy se má na mysli především to, že součástí institutu je upuštění od dokazování, což je výraznou změnou oproti standardním postupům, kde je právě dokazování neodmyslitelnou součástí. Díky této skutečnosti je důležité prohlášení viny aplikovat pouze tam, kde jsou pro něj vytvořeny podmínky a soud jej na tomto základě bude moci akceptovat. Na druhou stranu, pokud by zde zmiňované podmínky splněny nebyly, soud zde stále může prohlášení zamítnout a v dalším řízení se k němu nepřihlíží.

Hlavním komponentem prohlášení viny je souhlas obžalovaného s přesným popisem skutku a právní kvalifikací. Na tomto základě je samotné prohlášení postaveno a tvoří podstatu samotného přijetí ze strany soudu.

Cílem bakalářské práce je analýza platné právní úpravy a její kritické zhodnocení, na základě, které se zabývá zjištěním, zda prohlášení viny je přínosem pro trestní právo a zda jeho zavedení je opravdu efektivní a zda se využívá řádně. Aby bylo prohlášení viny řádně pochopeno a interpretováno, je upraveno v teoretické části práce, kde se autorka věnuje jejímu vysvětlení, novelizací zákona a jaký přínos měla pro trestní právo, ale taktéž kde by mohly být vnímány nedostatky. V neposlední řadě jsou komparovány instituty prohlášení viny, dohoda o vině a trestu a doznání, mezi kterými jsou odlišnosti, jenž je třeba brát na zřetel a rozhodně mezi s sebou nesmí být zaměňovány.

Vzhledem k cíli práce je součástí dotazníkové šetření provedené kvalitativní metodou, které bylo zasláno mezi respondenty z různých institucí v České republice, mezi něž patří soudy, advokátní kanceláře a státní zastupitelství. Praktická část je rozčleněna na 4 jednotlivé části, kdy v první sekci dotazníku se nachází problematika, na kterou je dotazník zaměřen, v druhé části se snaží autorka zjistit obecné a základní informace o dotazovaných a zajistit tak komplexnost výsledků. V třetí části jsou respondentům pokládány otázky na jejich zkušenosti v praxi, jak často se s institutem setkávají či jaké vnímají pozitivní a negativní stránky jeho zavedení a v neposlední řadě je zde umožněn dotazovaným zanechat komentář k výzkumu. Díky obdržným výsledkům je možné získat povědomí o tom, jak prohlášení viny funguje či nefunguje v praxi, a to zároveň koresponduje s cílem samotné práce.

Součástí je také rozhovor, který autorka uskutečnila pomocí telefonního hovoru přímo s jednou ze soudkyň. Otázky byly pokládány tak, aby paní soudkyně mohla zhodnotit institut z hlediska jeho funkčnosti v praxi a aby dotyčná konkrétní osoba poskytla náhled jak to v případech, kdy se lze setkat s prohlášením viny, obvykle probíhá. Vzhledem k obdržení odpovědí od dotyčné lze pohlížet na prohlášení viny více detailněji a dokáže vytvořit určitou představu o tom, jak se užívá přímo v určité instituci.

Na závěr se autorka zaměřuje na podněty ke zlepšení, které díky prostudování problematiky vnímá. Především se věnuje nedostatkům, které na základě výsledků získaných z dotazníku, se objevili být z hlediska výskytu časté a následnému doporučení, jež by mohla zmiňované nedostatky odstranit nebo alespoň snížit jejich pravděpodobnost výskytu.

1. Teoretická východiska práce

1.1. Pojem prohlášení viny

Pojem prohlášení viny byl do trestního práva zaveden teprve nedávno. Ačkoli nejsou jasné informace o používání institutu v historii, je zcela zřejmé, že prohlášení viny patří mezi jeden z velmi důležitých a nezbytných aspektů trestního práva a soudního procesu. Z tohoto, i dalších důvodů, je důležité vysvětlit, jak prohlášení viny porozumět.

Jako první je důležité zmínit slovní pojmy, které samotné prohlášení viny tvoří a jsou pro pochopení této problematiky velmi podstatné. Mezi první pojem patří „vina“, kterou v trestním právu lze jednoduše chápat jako „trestní odpovědnost.“ (Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva, 2015). Pod slovem prohlášení je možno si představit ústní nebo písemný projev učiněný konkrétní osobou, jehož vyslovení se pojí k určitým následkům.

Prohlášení viny lze chápat jako institut v oblasti trestního práva, jejímž hlavním cílem je zjednodušit a zrychlit proces trestního řízení. Ve většině případů je obvyklé, že obviněný odmítá přiznat vinu a s obsahem obžaloby se neztotožňuje. V důsledku toho je zahájeno dokazování, kdy strany usilují o obhájení svých tvrzení, které předkládají před soudem. (Pytela, 2023) Ovšem hlavní výhodou prohlášení viny obviněným představuje značné zkrácení řízení o dokazování a pokud se nevyskytují žádné pochybnosti o daných skutečnostech, je prohlášení soudem uznáno za platné. Nápomocen může být tak jak orgánům činných v trestním řízení, tak i samotnému obviněnému a dalším stranám zúčastněným procesu. Je důležité zmínit, že výrok obviněného značí pouze výrok o jeho vině a souhlasí tak s aspekty jako je skutkový děj a právní kvalifikace, která je s ním spojena. (Šelleng, 2022)

S jistou podobou prohlášení viny se lze setkat ještě dříve, než bylo zařazeno do trestního řádu, a to konkrétně v dokumentu „*Východiska a principy nového trestního řádu*“, který bude více rozebírán v kapitole věnující se novelizaci.

O institutu prohlášení viny se vedly debaty, že by měla nahradit dříve stále nepřijatou dohodu o vině a trestu, k čemuž ve finální podobě nedošlo. Oproti současné úpravě měl s dřívější podobou obžalovaný podat návrh na odsuzující rozsudek, kde by nadále uvedl, zda se cítí být vinen či nevinen, zda souhlasí s uvedenou právní kvalifikací nebo zda ji chce měnit a navrhuje jiné vymezení skutku, jaký návrh trestu, popřípadě ochranného opatření či náhrady škody zamýšlí. Pokud s návrhem souhlasil státní zástupce a současně i soud, bylo ze strany soudu přistoupeno na návrh obžalovaného a dále se dokazování neprovádělo. Za výjimečných situací byly prověřovány pouze ty skutečnosti, u kterých soud měl důvodné pochybnosti. Samotný rozsudek tvořil pouze výrok o vině, který byl v souladu s návrhem obžalovaného. Soud byl v pozici, kdy nebyl vázán druhem a výměrou trestu, druhem ochranného opatření a výší nároku na náhradu škody, ale jednalo se spíše o, laicky řečeno, „*dohodnutou formu trestního řízení*“, kde figurovalo více stran řízení najednou. Naopak v současné době je postavení účastníků řízení omezeno, a to na vyjádření stanoviska, ale nehledě na tuto skutečnost, soud tímto stále vázán není. Je důležité zmínit, že se jedná o osobní jednání obžalovaného bez součinnosti účastníků trestního řízení, což i odpovídá §206a odst. 4 tr. řádu. Prohlášení viny se také od ostatních institutů liší tím, že zahrnuje pouze samotný výrok o vině a je rozdílný především v tom, že obžalovaný s tímto zmiňovaným výrokem souhlasí ve všech jeho aspektech, a to, jak již bylo zmiňováno, s právní kvalifikací a popisem skutku obsaženým v obžalobě. (Šelleng, 2022)

Významným podkladem prohlášení viny je totožnost samotného skutku. Přijetí tohoto prohlášení je totiž možné pouze v případech, kdy souhlasí s přesným vymezením skutku dle obžaloby. Na základě uvedeného a pro správné porozumění je tedy důležité vysvětlit, jak si vyložit slovní pojem „skutek“ a „obžaloba“. Pojem skutek Jelínek (2010, s. 327) vykládá jako: „*Skutek je určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho trestného činu, dvou i více trestných činů (jednočinný souběh), anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu.*“. „Obžalobou“ se rozumí rozhodnutí svého druhu (sui generis), jež zakončuje přípravné řízení, nikoli trestní stíhání. (Novotný a kol., 2017, s. 337) Určitou překážku, vzhledem k výše

zmiňovanému souhlasu, by zde tedy mohly tvořit situace, kdy obžalovaný uvedl, že se samotného skutku dopustil za jiných okolností. Lze uvést příklad, kdy se obžalovaný dopustil činu v jiný čas, což může znamenat kupříkladu tvrzení, že jej spáchal ve večerních hodinách namísto ranních. Dále například se uvádí, že ze střelné zbraně, která byla užitá ke spáchání trestného činu, vystřelil dvakrát nikoli třikrát. Na základě tohoto tvrzení by tak prohlášení viny z velké pravděpodobnosti nebylo přijato, jelikož totožnost skutku neodpovídá. Na což navazuje i samotný fakt, že nemůže být zahájeno dokazování, které by obžalovaného tvrzení potvrdilo či vyvrátilo. V mezidobí řízení nadále může být získán důkaz, který změní zmiňovaný popis skutku nebo právní kvalifikaci, která je původně v obžalobě. Dle názoru některých autorů článků, věnujících se této problematice, by zde měla být možnost pro obžalovaného změnit své prohlášení v odůvodněných případech anebo jej vzít zpět. V případě této později odlišné obžaloby je zde pouze možnost vyjádření ze strany zástupce, čímž ale soud není v žádném případě vázán. Jestliže by byl státní zástupce neúspěšný, na to konto může podat odvolání proti rozsudku soudu. (Šelleng, 2022)

Jak je zmiňováno v §206c odst. 1 tr. řádu obžalovaný má možnost prohlásit vinu i pouze k některým skutkům obsažených v obžalobě. V tomto případě by měl být upozorněn jaká právní kvalifikace je s tímto spojena, jestliže to přímo nevyplývá ze samotného obsahu obžaloby. V těchto případech by totiž tato situace měla spíše charakter nesporných skutečností. Ohledně zbylých skutků bude následně prováděno dokazování. Pokud obžalovaný bude uznán vinným i z těchto dalších skutků, tak je zde pravděpodobnost, že zmiňovaná právní kvalifikace bude pozměněna nebo dokonce zpřísněna. (Šelleng, 2022)

S prohlášením viny jsou spojeny určité důsledky, a to konkrétně procesní a hmotněprávní. Mezi procesní důsledky lze zahrnout neprovádění dokazování. V těchto případech soud provede pouze dokazování ve zbylém rozsahu, tedy není zde možnost obžalovaného vyslyšet k ničemu co se pojí k výroku prohlášení viny. Dokazování by zde bylo zbytečné a neefektivní. Za prvé již uskutečněné prohlášení viny nelze odvolat a za druhé by se zde mohly objevit skutečnosti, které by byť třeba změnily pohled na samotný případ, ale stejně by nešly použít

jako důkazní materiály. Ovšem možnost vyslýchat osobu obžalovaného k účasti jiných osob, které se podíleli na spáchání trestného činu se nevylučuje. (§ 206c odst. 6, tr. řádu)

Za hmotněprávní důsledky lze považovat motivaci obžalovaného, že pokud učiní prohlášení viny automaticky je mu přislíbena mimořádné snížení trestu. Opak je pravdou. Jak již ze samotného slova vyplývá, jedná se o „mimořádný“ krok, kdy se posuzují i další aspekty proč by měl soud využít §58 odst. 2 trestního zákona. Jako příklad lze uvést to, že pachatel by měl mít určitou sebereflexi, i přesto, že se to doslovně v zákoně neuvádí. Vysvětlení je prosté, nebylo by vhodné, aby pachatel činil prohlášení viny pouze pod tíhou jakési vidiny určitého benefitu nižší trestní sazby. Pokud by k tomuto soud nepřihlížel, samotný účel trestního řízení, tedy zjistit především pravdu, by nemohl být naplněn. (Šelleng, 2022)

1.1.1. Postup před soudem

Samotný počátek hlavního líčení je ukotven v trestním řádu od §205 do §206d, přičemž §206a až §206d zde byly vloženy na základě důvodové zprávy ke sněmovnímu tisku č. 466, a je zahájen předsedou senátu, který sdělí předmět projednávání v tomto řízení. (Poslanecká sněmovna, 2019) Následně musí být zkontrolováno, zda se dostavili veškeré osoby a zda byli dostatečně vyrozuměni o konání se řízení (§205, odst. 1 tr. řádu). Jestliže by došlo k situaci, že by se některá z nich nedostavila, soud musí určit, zda je možné v hlavním líčení nadále pokračovat či je nutno přistoupit k odročení líčení (§205, odst. 2 tr. řádu). Po těchto úkonech má státní zástupce povinnost přednést obžalobu a uvést, které konkrétní skutečnosti považuje za nesporné (§206, odst. 1 tr. řádu). Po přednesení obžaloby je povinností obviněného učinit vyjádření ke všem skutečnostem v obžalobě. Jakmile jej učiní, je poučen soudem o jeho právu prohlásit vinu a poučení o následcích, které jsou s tímto výrokem spojeny. Pokud obviněný učinil nějaká vyjádření již dříve při doručení samotné obžaloby, soud se dotáže, zda osoba stále trvá na svých tvrzeních nebo chce učinit případné změny. (§206a, odst. 1 tr. řádu) Trestní řád v těchto případech nabízí, že obhájce může učinit vyjádření k obžalobě přímo za obviněného, ale nemá právo za něj učinit doznání či prohlášení viny.

(§206a, odst. 2 tr. řádu) Dále je poučen o možnosti sjednání dohody o vině a trestu, s důsledky tohoto institutu a samotným postupem vzhledem k okolnostem daného případu. V případě zájmu o tento postup státního zástupce spolu s obžalovaným soud hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší, nebo zdali je to potřeba tak odročí. Samotné sjednávání dohody tedy probíhá mimo hlavní líčení. (§206b, odst. 1 tr. řádu)

Jestliže obviněný nepřistoupí na sjednání dohody, tak platí ustanovení dle §206c odst. 1 tr. řádu: *„Pokud nedošlo k sjednání dohody o vině a trestu, může obžalovaný prohlásit, že je vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě.“* (Zákon č. 141/1961 Sb.) Jestliže obviněný využije možnosti prohlášení viny podle výše citované definice, tak soud bude následně postupovat v rámci mezí podle §314q odst. 3 trestního řádu. (§206c, odst. 2 tr. řádu) Z tohoto odstavce vyplývá, že po přednesení návrhu vyzve předseda senátu obviněného, aby se vyjádřil k určitým skutečnostem. Těmito skutečnostmi jsou:

- zda rozumí co je podstatou skutku, která se mu klade za vinu, jaká je zde jeho právní kvalifikace a jaké trestní sazby mu budou za tento trestný čin přiděleny na základě zákona (§314q odst. 3, písm. a) tr. řádu),
- zda prohlášení viny učinil zcela dobrovolně a bez nátlaku a zda byl poučen o svých právech na obhajobu (§314q odst. 3, písm. b) tr. řádu),
- zda jsou mu známy veškeré důsledky (§314q odst. 3, písm. c) tr. řádu).

Jelínek (2022, s. 107) uvádí, že na tomto základě *„předseda senátu před rozhodnutím o přijetí prohlášení viny zjistí stanovisko státního zástupce, poškozeného, zúčastněné osoby, pokud jsou přítomni v hlavním líčení. Soud po prohlášení viny obžalovaným rozhodne, zda takové prohlášení přijímá nebo nepřijímá.“* V případě, že by nastala situace, kdy prohlášení viny není v souladu se zjištěnými skutečnostmi, soud tento výrok nepřijímá. Stejně tak, pokud by došlo k závažnému porušení práv obviněného v průběhu předchozího řízení nebo když soud považuje tento postup za nevhodný v rámci okolností samotného případu nebo vyjádření ostatních stran (§206c odst. 5 tr. řádu). Jestliže dojde k odmítnutí

ze strany soudu, pohlíží se na prohlášení tak, jako kdyby nikdy učiněno nebylo (§206c odst. 8 tr. řádu). V rámci dalšího řízení výjimku může představovat situace, kdy obviněný sám požádá, aby jím učiněný výrok byl posouzen jako prohlášení viny podle §206c tr. řádu. (§ 206b odst. 4 tr. řádu)

V opačném případě, pokud soud prohlášení přijme, znamená to, že se obviněný vědomě vzdává provedení dalšího dokazování v rozsahu prohlášení a souhlasí tak s tím, že zde už není možnost proti tomuto výroku podat odvolání ani podat opravný prostředek proti skutečnostem obsažených v obžalobě. (Jelínek, 2022, s. 1000-1007) Jak je uvedeno v §206c odst. 7 tr. řádu obviněný nemůže napadnout žádným opravným prostředkem skutečnosti, které jsou spojeny s prohlášením viny, a to se pojí i na §246 odst. 1, písm. b) tr. řádu, kdy obžalovaný nemá právo napadnout rozsudek odvoláním, jestliže se jedná o výrok o vině v rozsahu, v jakém soud prohlášení viny dříve přijal. Ale výše uvedené je možné zpochybnit, a to zejména z důvodu dodržování zásady práv na obhajobu, práv na spravedlivý proces, a především také zákaz nucení k sebeobvinění, které přirozeně s pozicí obviněného souvisejí a je třeba mu je zaručit. Na rozdíl od obviněného může státní zástupce svůj žalobní návrh upravit a takové možnosti ze strany obviněného nepřipadají v úvahu. Ovšem prohlášení viny, které činí obviněný znamená vždy plný souhlas s návrhem státního zástupce v rozsahu s výrokem o vině. Z toho vyplývá že, trestní řád upravuje práva obviněného, ale v těchto případech již neupravuje práva státního zástupce. (Jelínek, 2022, s. 1050-1051)

Pokud by nastala situace, že nedojde ani k uzavření dohody o vině a trestu, ani prohlášení viny, má soud možnost upustit od dokazování určitých skutkových okolností, které obviněný dříve po přednesení obžaloby mohl prohlásit za nesporné, jestliže není důvodných pochybností (§206d tr. řádu).

1.2. Novelizace trestního řádu z roku 2020

S jistou podobou prohlášení viny se lze setkat ještě dříve, než bylo zařazeno do trestního řádu díky novelizaci. Konkrétně se jedná o dokument zvaný „*Východiska*

a principy nového trestního řádu“, kde se autoři snažili zařadit takzvaný „institut viny“ v rámci přípravného řízení, který by byl zaveden vedle dohody o vině a trestu. V podstatě se jednalo o snahu řízení zjednodušit a urychlit, a to podáním zjednodušené obžaloby, kde by se následně rozhodovalo pouze o trestu. Uvádělo se zde, že přiznání viny by tak bylo spojeno se snížením horní hranice trestní sazby o jednu třetinu. Aby došlo k faktickému snížení trestu, na vědomí by se musel brát i ohled na uznání viny, projev lítosti a uvědomění si spáchání skutku, pro který je osoba stíhána. Obviněný by mohl využít prohlášení viny buď ke skutku jako celku nebo některého ze skutků obsažených v obžalobě. Státní zástupce by poté předal spolu s prohlášením získané důkazy soudu, který následně rozhodne o přijetí či zamítnutí. V případě samosoudce, pokud by nebyly žádné skutečnosti v rozporu, rozhodl by pouze buď o udělení trestu, případně ochranného opatření. Toto zavedení se zvažovalo i v případech zločinů, či zvláště závažných zločinů, ale to by znamenalo nutnost vymezit další a mnohem rozsáhlejší právní úpravu. (Česká justice, 2015, s. 28-29)

K zavedení tohoto institutu ve skutečnosti došlo až roku 2020, a to novelizací trestních předpisů zákonem č. 333/2020, která nabyla své účinnosti 1. října 2020, a výrazně tak zasahuje jak do trestního práva hmotného, tak do trestního práva procesního. (Zákon č. 333/2020, Sb.) Jedná se především o změnu trestního řádu, kde se mimo jiné rozebírají současně všechny tři důležité instituty, konkrétně jde o rozšíření aplikovatelnosti dohody o vině a trestu, institut prohlášení viny a současně i nesporné skutečnosti. Je podstatné se zaměřit na odůvodnění přijetí změn, které tato novela přináší a zaměřit se na řešení některých problémů, které by se mohli s těmito instituty pojit již v minulosti.

1.2.1. Co novelizace přináší

Novela trestního řádu znamenala přínos mnoho důležitých změn, jako je například upravení institutu dohody o vině a trestu či jeho zmiňované aplikovatelnosti, zavedení institutu nesporných skutečností a mnoho dalších, ale z hlediska zkoumaného tématu se práce bude zaměřovat pouze na institut prohlášení viny.

V rámci tohoto zaměření je nutno zmínit i obohacení obžaloby o podstatné a nezbytné náležitosti, které se také staly součástí novelizace. Konkrétně se jedná o návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry, což je předkládáno státním zástupcem, nebo o návrh na upuštění od potrestání. Základním předpokladem této změny je, že státní zástupce musí podat návrh na uložení trestní sankce, díky tomu soud i obžalovaný budou seznámeni s tím, jaký druh a výměru trestu bude státní zástupce navrhopvat a podle toho obviněný může nadále zvažovat jeho postup v trestním řízení. (Bulletin Advokacie, 2022, s. 11-12)

Počátkem pro přijetí těchto změn byl sněmovní tisk č. 466, který označuje §206a až §206d za takzvané „možné prohlášení obviněného“, které mělo představovat případné posílení stran v rámci hlavního líčení. V tomto líčení dochází především tedy ke třem základním situacím, které mohou nastat:

- Prvním případem je shoda státního zástupce s obžalovaným na návrhu viny a současně s tím i právním následku, kdy řešením je sjednání dohody o vině a trestu.
- Druhou situací bývá shoda obou stran řízení na vině, ale nikoli na právním následku, tudíž zde nastává pouze možnost prohlášení viny.
- V neposlední řadě je prohlášení skutkových okolností za nesporné, čímž se alespoň částečně může urychlit a zefektivnit hlavní líčení. Podmínkou zde zůstává alespoň částečná shoda na skutku obsaženém v obžalobě.

Na druhou stranu novelizace způsobuje i negativní dopady na základě přijetí zmiňovaných změn. Jak autoři uvádí v článku „Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020, Sb.“ novela se nijak neohlíží na stávající základní zásady trestního řízení, přičemž by měla, jelikož se jedná o velmi výrazné změny, které je nutno brát v potaz. Problém taktéž představuje vytržení jednotlivých částí z nového trestního řádu a snaha je zařadit jako nezbytnou součást stálé právní úpravy. (Bulletin Advokacie, 2022, s. 14)

Samotná novelizace se dotýká také institutu vyjádření obžalovaného k obžalobě, který má několik souvislostí s prohlášením viny, a to především v rámci nařízení hlavního líčení (§196, odst. 2 a 3 tr. řádu) a zahájení hlavního líčení (§206a tr. řádu). Zmiňovaný §196, odst. 2 říká, že obžalovaný má právo se vyjádřit ke

skutečností, které jsou mu kladeny za vinu v obžalobě, na což je upozorněn předsedou senátu prostřednictvím doručení opisu samotné obžaloby. Uvedenými skutečnostmi jsou:

- *„zda se cítí být nevinný nebo vinný spáchaním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a z jakých důvodů“ (§ 196 odst. 2 písm. a) tr. řádu),*
- *zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu (§ 196 odst. 2 písm. b) tr. řádu),*
- *zda souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením (§ 196 odst. 2 písm. c) tr. řádu), případně*
- *kteřé skutečnosti považuje za nesporné“ (§ 196 odst. 2 písm. d) tr. řádu).*

§196 odst. 3, tr. řádu říká: *„Předseda senátu spolu s upozorněním podle odstavce 2 poučí obžalovaného o následcích spojených s vyjádřeními uvedenými v odstavci 2; poučí jej zároveň i o tom, že vyjádření k obžalobě, nejde-li o doznání nebo o prohlášení viny, může za něj učinit i jeho obhájce, a to i když se hlavní líčení koná v jeho nepřítomnosti“.* (Zákon č. 141/1961 Sb.) Z těchto uvedených skutečností vyplývá, že obviněná osoba již při doručení opisu obžaloby má právo se vyjádřit, a na tomto základě v této fázi řízení může uvažovat o prohlášení viny či využití jiných druhů institutů.

Jak již bylo zmiňováno, původně se prohlášení viny mělo pojít se snížením horní hranice trestní sazby o jednu třetinu. V konečném důsledku toto snížení nebylo použito a s institutem je spojováno pouze mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Mimořádné snížení trestu samotné je využíváno především v ty situace, když by uložení trestu odnětí svobody bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a na základě zjištěných okolností lze dosáhnout nápravy trestem kratšího trvání, což je přímo uvedeno v §58, odst. 2, písm. b) trestního zákoníku. Z tohoto vyplývá, že soud posuzuje pouze druh a výměru trestu, přestože soud v těchto případech by měl zohledňovat i další skutečnosti, které mají vliv na konečný verdikt. To vytváří iluzi pro obviněného, že díky prohlášení viny bude mít výhody v rámci ukládání

trestu, kterých by za normálních okolností vůbec nedosáhl. A to je důvodem argumentů odborné veřejnosti, proč by tento paragraf vůbec v trestním zákoníku neměl být uchováván. Ne všechny situace, kdy obviněná osoba učiní prohlášení viny, se totiž vždy budou posuzovat podle tohoto odstavce v trestním zákoníku. (Bulletin Advokacie, 2022, s. 18)

Problémem tohoto institutu může být otázka, zda soud má možnost vzhledem k vývoji hlavního líčení, například pokud by se objevily skutečnosti, které předtím známy nebyly, dodatečně odmítnout prohlášení viny. V současné právní úpravě to není možné. Proto jsou někteří toho názoru, že by bylo na místě, aby se zavedlo opatření vůči těmto případům a pokud by se ukázalo, že určité důkazy či jiné okolnosti vyvrací prohlášení viny, má soud mít možnost a současně s tím i povinnost dodatečně výrok obviněného odmítnout. Je srozumitelné, že institut prohlášení viny je vytvořen hlavně z důvodu urychlení a zefektivnění celého soudního procesu, ale nemůže to být upřednostněno před cílem zjistit pravdu a případnou nevinou zúčastněných osob. (Bulletin Advokacie, 2022, s. 19)

Zásadním aspektem tohoto institutu je snaha vyhnout se dokazování v hlavním líčení. Samotné přijetí prohlášení se odvíjí od soudu a jeho následného prostudování spisu, který má k dispozici v rámci přípravného řízení. Od tohoto se následně odvíjí rozhodnutí soudu, zda prohlášení přijme či nikoli. Dokazování tedy v těchto případech přichází v úvahu pouze v rámci zmiňovaného přípravného řízení, nikoli hlavního líčení.

Prohlášení viny představuje výjimku ze základních zásad trestního řízení, což může být vnímáno negativně ze všech různých úhlů. Konkrétně se jedná o zásady ústnosti (§2 odst. 11 tr. řádu) a bezprostřednosti (§2 odst. 12 tr. řádu), dále o zásadu oficiality (§2 odst. 4 tr. řádu), volného hodnocení důkazů (§2 odst. 6 tr. řádu), zásadu vyhledávací (§2 odst. 5 tr. řádu) a v neposlední řadě zásadu materiální pravdy (§2 odst. 5 tr. řádu). Podstatou pro zásadu ústnosti je provádění důkazů ústní formou, tudíž v rámci hlavního líčení takovým způsobem, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou žádné důvodné pochybnosti a je podstatným aspektem pro rozhodnutí soudu. To ale prohlášení viny nezahrnuje.

Nejsou zde uváděni ani svědci. Zásada bezprostřednosti uvádí, že soud může přihlídnout pouze k těm důkazům, které byly předneseny v rámci hlavního líčení, na základě, kterých má následně soud povinnost rozhodnout. (Novotný a kol., 2017, s. 42-43) Když ale osoba obviněného zvolí cestu zmiňovaného výroku viny, tak soud přihlíží pouze k důkazům v přípravném řízení, jak již bylo zmíněno, ale to tato zásada vůbec neuvádí. Obviněný se tak nachází v pozici, kdy udává souhlas s posouzením případu pouze v jeho počáteční fázi a vzdává se tak možnosti širšího prozkoumání získaných důkazních materiálů. Výjimkou může pouze být podání trestního příkazu samosoudcem, který může zahájit projednání mimo hlavní líčení. Z hlediska zásady oficiality je stanoveno že orgány činné v trestním řízení jsou povinné postupovat z úřední povinnosti, tudíž provádět určité procesní úkony, pro které jsou dány zákonné podmínky a jejich provedení má být uskutečněno bez ohledu na postavení dotčených osob. Upřednostňuje se tu tedy veřejný zájem nad zájmem jednotlivců, kdežto u prohlášení je tomu naopak, a to je důvodem proč prohlášení viny tuto zásadu nesplňuje. Výrok obviněného se stává podkladem pro rozhodnutí soudu, přičemž by to měly být skutečnosti, které se opravdu odehrály, proto je prohlášení i proti základní zásadě materiální pravdy, která si zakládá na tom, aby byly zjištěny veškeré podklady v takovém rozsahu nutném pro vydání rozhodnutí. U zásady vyhledávací je problematické, že obžalovaný musí udat souhlas s právní kvalifikací, která je obsažena v obžalobě, což vytváří dojem správnosti samotné kvalifikace. Nadále také soud provádí dokazování pouze ve zbylém rozsahu, neprovádí dokazování v rozsahu prohlášení viny. Zásada volného hodnocení důkazů se především pojí na orgány činné v trestním řízení, které hodnotí důkazy dle vlastního uvážení na základě všech skutečností daného případu, ať už jednotlivě nebo v souhrnu, přičemž jejich zhodnocení musí být vždy řádně odůvodněno. U zmiňovaného institutu se ale dokazování vůbec neprovádí. (Jelínek, 2021, s. 142-167)

Na druhou stranu se nejedná o problémy, které by představovaly neřešitelnou situaci. Stále soud může prohlášení odmítnout a dokazování se tak provede v plném rozsahu, jak bývá za standardních situací. (Mulák, Provazník, 2021)

1.2.2. Nerovnováha mezi obžalovanými

Mezi obžalovaným, který prohlašuje vinu a obžalovaným, který odmítá dát souhlas se skutkovým obsahem v obžalobě je značný rozdíl, což následně vytváří nerovná postavení. Ten, který udává souhlas se nachází ve výhodné pozici díky možnosti uplatnění mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle §58, odst. 2, písm. b) trestního zákoníku, ale na druhou stranu nemá nárok na odvolání a další procesní kroky v tom obsažené. Ten, který souhlas neudává nebude těžit prospěch jako první osoba, ale zůstává mu nárok například na podání zmiňovaného odvolání. Tyto dvě různé situace mohou pak vytvářet pro jedince překážky a negativní pohled na samotný institut. Lze uvést příklad pro lepší porozumění. Pokud by zde byl případ, kdy došlo ke spáchání trestného činu vícero osobami, a nastala by situace, kdy jeden z nich prohlašuje vinu a druhý z nich by se hájil a vinu odmítal, vznikla by zde zmiňovaná nerovnováha. Jestliže by soud dospěl k závěru, že u prvního nejsou dány pochybnosti ohledně jeho nevinu, na základě dokazování, byl by zproštěn své viny. Ovšem druhý, který učinil prohlášení, by nesl trestnou odpovědnost tak či tak, nehledě na spoluobviněného. Oproti tomu lze podotknout, že u prohlášení viny se provádí určitá forma dokazování, a to konkrétně právního následku samotného trestného činu, díky kterému mohou být zjištěny pochybnosti o výroku obviněného a na základě kterého může soud odmítnout výrok. Kdyby zde dané dokazování neprobíhalo a soud by byl v pozici, kdy musí vydat rozhodnutí o vině pouze na základě určité formality, bylo by to proti základním principům, protože by jej uskutečnil i přes nalezené pochybnosti či na základě skutečností, které by neodpovídali pravdě.

K případům, kdy osoba prohlašující vinu nese odpovědnost i přes zproštění viny spoluobviněného dochází za těch okolností, pokud soud nemá pochybnosti již na počátku líčení, týkajících se prohlášení viny, a tak může být konečný verdikt, v případě že by zde byly nejasné důkazy, ovlivněn právě tímto prohlášením. Pokud by na tomto základě bylo zjištěno, že nedošlo ke spáchání trestného činu dotyčnou osobou nebo například, že se ve skutečnosti o trestný čin jako takový nejednalo, i tak by osoba prohlašující svou vinu nesla plně trestnou odpovědnost a právní

následky s tím spojené. Ku příkladu se může jednat o vyplynutí skutečností z obsahu spisu, které by znamenaly odlišný závěr případu. Právě to je důvod proč Mulák a Provazník (2021) se zastávají toho názoru, že: *„Domníváme se, že obnova řízení by v takových situacích měla být povolena, ačkoli důkazy, jejichž provedením v hlavním líčení byly zjištěny skutečnosti vyvracející spáchání trestného činu, byly součástí spisového materiálu již v přípravném řízení“*.

Po shrnutí, se může zdát, že dochází k vytváření tlaku na osobu obviněného, že je nucen se přiznat k činu, pro který je stíhán pod tíhou lákajících benefitů, které jsou mu na základě prohlášení nabízeny. Oproti tomuto institutu může osoba využít i jiné způsoby, jak dosáhnout určitého prospěchu pro jeho osobu, aniž by symbolizovali prvek donucení. Příkladem může být „odložení nebo jiné vyřízení věci“ (§159a tr. řádu) a „dočasné odložení trestního stíhání“ (§159b tr. řádu), které jsou definovány v trestním řádu. Celá situace tedy může vytvářet domněnky, že jde o snahu usnadnění práce orgánům činných v trestním řízení nežli o snahu o objasnění případů. (Mulák, Provazník, 2021)

1.2.3. Závěrem k novelizaci

Novelizace v konečném důsledku vybočuje z hlavních zásad českého trestního řádu, kterými jsou zmiňovaná zásada ústnosti (§2 odst. 11 tr. řádu), bezprostřednosti (§2 odst. 12 tr. řádu), zásada vyhledávací a materiální pravdy (§2 odst. 5 tr. řádu) a zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu), což je proti, v České republice zavedenému, kontinentálnímu právu. Tyto prováděné změny se spíše blíží systému používanému v jiných státech, a to konkrétně angloamerickému právnímu systému. Tato vybočení ze zásad by měla být ještě zvážena a zpracována tak, aby byla více přijatelná, například přidáním slovního spojení „pokud zákon nestanoví jinak“. Poté by byli výjimky z těchto zásad v souladu s původním právním systémem a provázaností mezi jednotlivými instituty. (Mulák, Provazník, 2021)

Závěrem k novelizaci je důležité podotknout jaké změny byly naopak největším přínosem zavedení nových institutů, mezi které patří prohlášení viny. Jako první lze zmínit pozitivní vliv na samotné svědky a poškozené. V důsledku toho, že tyto osoby se nebudou muset zúčastnit hlavního líčení, kde by v tváři tvář svědčili oproti obviněnému, se v tomto důsledku snižuje pravděpodobnost sekundární viktimizace. Samotná obžaloba je obohacena o obligatorní náležitosti, mezi které patří možnost zaslání stanoviska obviněného k obžalobě a k tomu povinnost státního zástupce uvést navrhovaný druh a výměru trestu. Na základě těchto náležitostí bude soud i obviněná osoba vědět jaký přibližně bude mít soudní proces směr. Největším benefitem zůstává urychlení celého procesu ve všech případech, jak v rámci dohody o vině a trestu, prohlášení viny nebo nesporných skutečností. (Bulletin Advokacie, 2022, s. 21)

1.3. Prohlášení viny a doznání

Doznání je jedním z hlavních podmínek k podmíněnému zastavení trestního stíhání, které patří mezi některou z možností odklonů v rámci trestního řízení. V trestním řádu je zakotveno v §307 odst. 1, písm. a) tr. řádu, který uvádí: *“V řízení o přečinu může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže a) obviněný se k činu doznal.“* (Zákon č. 141/1961 Sb.) Doznání samo o sobě musí být obsaženo ve výpovědi dle §90 tr. řádu a nelze za něj považovat výpověď obviněného, u které by byly důvodné pochybnosti, které by nasvědčovaly vyloučení protiprávnosti činu, například krajní nouze v rámci okolností vylučujících protiprávnost (§28 tr. zákoníku). Taktéž musí splňovat veškeré skutkové okolnosti, které alespoň nasvědčují k tomu, že se jedná o přečin spáchaný jeho osobou, přičemž se musí jednat o zavinění. Samotné doznání nemusí být učiněno formou, kdy výslovně uvádí, že je vinen. (Vávra, 2017)

Pokud osoba obviněného chce učinit doznání musí také souhlasit s popisem skutku, ale již nemusí udávat souhlas s právní kvalifikací jako je tomu u prohlášení viny. Stejně jako u prohlášení viny, zde mohou nastat otázky, zda možnost doznání

nevyvíjí na obviněného tlak, aby dosáhl určitých benefitů. Je samozřejmostí, že doznání je určitou podmínkou pro samotné podmíněné zastavení trestního stíhání a je zřejmé, že osoba obviněného chce této možnosti využít, byť jen proto, aby měl v budoucnu čistý trestný rejstřík. (Vávra, 2017) Stále zde ale na druhé straně stojí soud, který má právo rozhodnout a určit, zda doznání bude schváleno či nikoli. V případě, že by soud obhajobě vyhověl, státní zástupce je oprávněn podat opravný prostředek, čímž také může ovlivnit konečný výsledek řízení. (Solil, 2014)

1.4. Prohlášení viny a Dohoda o vině a trestu

Jedná se o dva různé instituty z hlediska trestního řízení, které mají určité souvislosti, ale nesmějí být zaměňovány. Podstatou dohody o vině a trestu je souhlas s popisem skutku, který je obsažen v obžalobě, právní kvalifikací a současně s tím se ujednává i výměra a druh trestu. (Pytela, 2023) Soud na základě vlastního uvážení a aspektů obsažených v konkrétních případech má možnost využít mimořádné snížení trestu dle §58 odst. 2, trestního zákoníku.

Dohoda má dvě fáze. V první fázi vzniká mezi státním zástupcem a samotnou osobou obviněného a v druhé je následně buď schválena nebo odmítnuta ze strany soudu. (Pytela, 2023) Je samozřejmostí, že tato dohoda přichází v úvahu pouze pokud skutečnosti nasvědčují, že skutek se opravdu stal a je trestným činem a že jej spáchal obviněný (§175a tr. řádu, odst. 1, tr. řádu). Kdežto k prohlášení viny se pojí souhlas obviněného s právní kvalifikací, popisem skutku, obsaženým v obžalobě a je vůbec podmínkou pro možnost uzavření dohody mezi státním zástupcem a obviněným.

Prohlášení viny může v některých případech dohodu o vině a trestu nahrazovat, ale za těchto situací nelze se státním zástupcem učinit dohodu o výši trestu. K tomu může například dojít, když předseda senátu naznačí, jak by se výše trestu mohla pohybovat či snížit, kdyby obviněný prohlásil vinu. V tomto případě by osoba obviněného mohla očekávat snížení trestu a spoléhat na rozhodnutí soudu,

že tak učiní. Ale ne vždy k tomu musí samovolně dojít. (Jelínek & Partneři, 2021, s. 80)

Na rozdíl od prohlášení viny, má dohoda o vině a trestu podmínku, že její součástí musí být „prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán“. (§175a odst. 3, tr. řádu). To znamená, že osoba obviněného souhlasí se skutkem, který je obsažen v obžalobě. Jak již bylo zmiňováno, k uzavření dohody o vině a trestu je kladný obsah institutu prohlášení viny nutný a díky definici v trestním řádu zde vzniká jistá nesrovnalost v terminologii, jelikož, jak uvádí Gondeková (2021), *„K uzavření dohody o vině a trestu v rámci přípravného řízení obviněný nemusí prohlásit svou vinu, postačí, že prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, avšak k uzavření dohody o vině a trestu v rámci řízení před soudem svou vinu prohlásit musí“*.

Výhodou obou těchto institutů je zrychlení a usnadnění práce orgánů činných v trestním řízení, a to především tím, že dokazování se provádí pouze ve zbylém rozsahu, nikoli v rozsahu prohlášení viny či dohody. Prohlášení viny je tedy způsobem, jakým se vede dokazování, ale výsledek řízení určuje již zmiňovaná dohoda o vině a trestu.

2. Analytická část

2.1. Dotazníkové šetření – Prohlášení viny v praxi

Jak již bylo zmiňováno v teoretické části, institut prohlášení viny je nedílnou součástí trestního řízení. V praxi bývá čím dál častěji využíván, a proto je záměrem výzkumu zjistit, zda tento institut přinesl to, co se od něj očekávalo, a to jest zrychlení a zefektivnění celého procesu v rámci trestního řízení. Aby autorka dosáhla kýžených výsledků, využila formu dotazníkového šetření, které zacílila na instituce, jenž mají s danou problematikou co do činění a setkávají se s ní v praxi. Výzkum je zaměřen na kvalitativní šetření, protože autorka věří, že jedině tak dokáže porovnat názory a letité zkušenosti různých osob, z odlišných pozic a odpovědět na otázku, zda zavedení prohlášení viny znamenalo přínos pro trestní právo i v praxi.

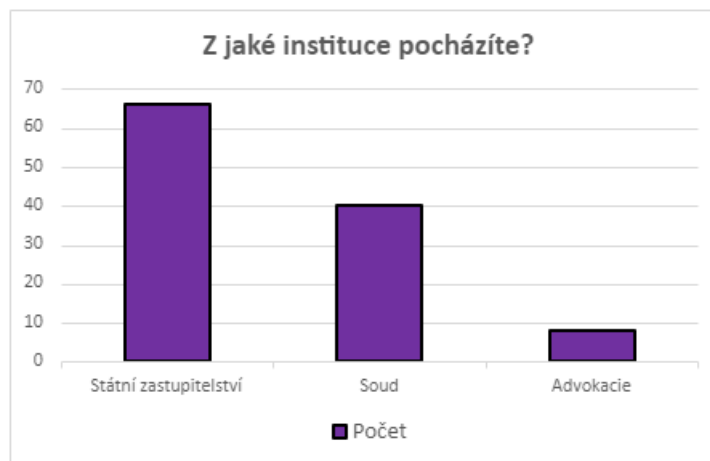
Dotazníkové šetření je složeno ze čtyř sekcí, z nichž ve třech bylo možno odpovědět na pokládané otázky. První část je představení zkoumané problematiky, které se výzkum věnuje a co je cílem, druhá část je složena z obecných informací, kde bylo třeba zjistit, kdo daný dotazník vyplňuje, třetí část je složena z konkrétních otázek týkajících se daného institutu prohlášení viny a poslední část zakončuje prostor pro doplnění a možnost sdělit nedostatky či připomínky, které respondenti vnímají. Respondenti vyplňovali dotazník prostřednictvím online odkazu či vyplněním přiloženého online souboru.

Žádost o vyplnění dotazníku byla zaslána 76 advokátním kancelářím, které byly vybrány ze seznamu České advokátní komory. Dále na Ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze a Olomouci. Následně byla doručena také každému okresnímu a krajskému soudu v České republice a na Nejvyšší státní zastupitelství v Brně, Městské státní zastupitelství v Praze, Vrchní státní zastupitelství v Praze a v neposlední řadě na všechna krajská státní zastupitelství. Z toho se zmiňovaného dotazníku zúčastnilo celkem 114 respondentů.

2.1.1. Základní informace o respondentech

Aby autorka měla povědomí o tom, kdo daný dotazník vyplňuje, určitá část byla zaměřena především na zjištění, pro výzkum podstatných, informací o respondentech. Díky zjištění základních údajů o samotných zúčastněných lze přezkoumat danou problematiku z různých úhlů pohledu na základě jejich věkové hranice, dotčené instituci, kde osoba působí a další.

První otázka, která je v této části, osobám pokládána, zní: „Z jaké instituce pocházíte?“ Jak z logiky věci vyplývá, odpověď většinou zněla jasně, a to, že daná osoba pochází ze státního zastupitelství, soudu či advokacie.

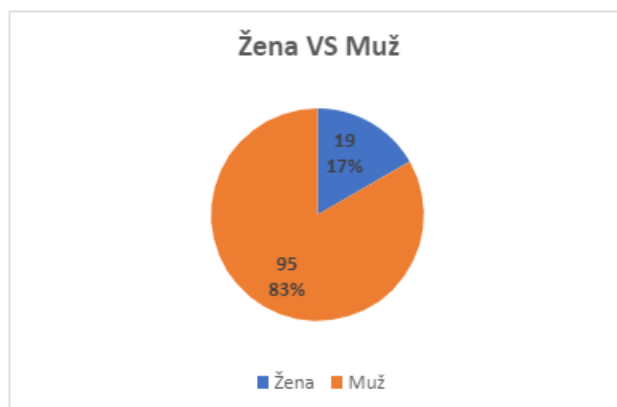

Obrázek 1 - zastoupení institucí

Zdroj: vlastní zpracování

Z přiloženého grafu je jasné, že nejvíce se dotazníkového šetření zúčastnily osoby ze státního zastupitelství, kdy celkový počet respondentů je 66 osob ze 114 dotazovaných. Druhým nejpočetnějším je soud s 40 zúčastněnými. A v neposlední řadě dotazník vyplnilo i několik osob z advokacie, celkem osm respondentů.

Součástí základních informací, které jsou důležitou součástí pro šetření se nabízí otázka kolik procent žen a kolik procent mužů dotazníkové šetření vyplnilo. Tato otázka je podstatná zejména díky zachování vyváženosti a reprezentativnosti vytvořeného dotazníku.

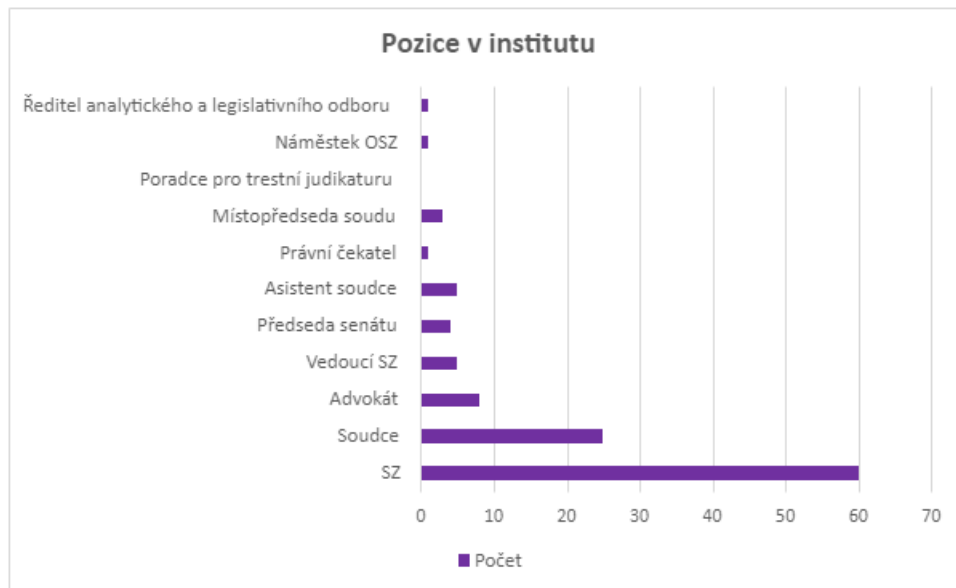

Obrázek 2 - demografie

Zdroj: vlastní zpracování

Po důkladném prostudování odpovědí od respondentů autorka zjistila, že se zúčastnilo 19 žen, což v přepočtu na procenta činí 17 % z celkového počtu a 95 mužů, což se rovná 83 %.

Druhá otázka, která byla položena respondentům zní: „*Na jaké pozici pracujete?*“. Cílem této otázky bylo zjistit aktuální postavení osoby, které pomůže lépe porozumět daným odpovědím, jež mohou být právě pozicí respondenta ovlivněny. Díky této otázce lze pochopit různorodé názory na danou problematiku, což přispívá ke komplexnějšímu pohledu na věc. Přičemž tato otázka může vést k lepší interpretaci a pochopení kýžených výsledků.

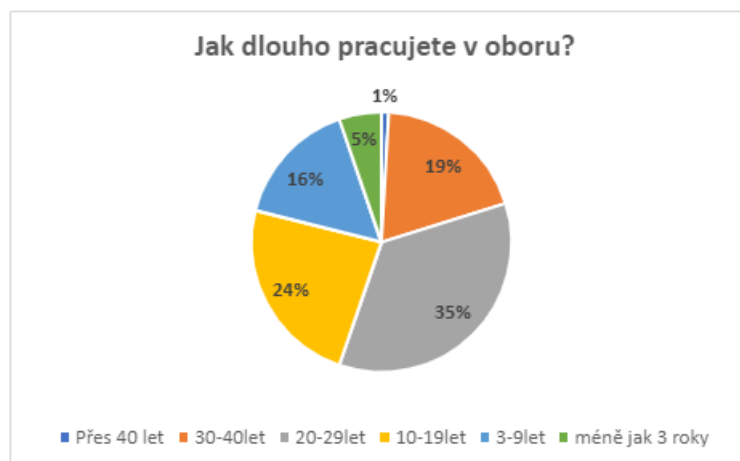

Obrázek 3 - pozice v institutu

Zdroj: vlastní zpracování

V souvislosti s první otázkou je jasné, že největší počet respondentů, z hlediska pozice v institutu, je státních zástupců či zástupkyň, kdy celkový počet je 60 jednotlivců. Na druhém místě se umístili soudci s počtem 25 osob a poté advokáti, kdy je jich dohromady 8. Dotazníkového šetření se ovšem zúčastnili i osoby z jiných, ale velmi důležitých pozic a to, 5 vedoucích státního zastupitelství, 4 předsedové senátu, 5 asistentů soudce a 3 místopředsedové soudu. Dále 1 právní čekatelka, náměstek okresního státního zastupitelství, poradce pro trestní judikaturu z Nejvyššího soudu a v neposlední řadě ředitel analytického a legislativního odboru. Zjištěná různorodost pozic zajistila pragmatické a kritické zamyšlení nad chodem daného institutu v praxi a díky tomu lze zhodnotit jakým způsobem je vůbec využíván.

Poslední otázka, která byla položena v této informativní části dotazníku je: „*Jak dlouho pracujete v oboru?*“. Díky těmto odpovědím lze zjistit úroveň odbornosti, kterou dané osoby mají. Díky letitým zkušenostem mohou být osoby schopny posoudit z různých perspektiv danou problematiku a porovnat ji s dobou před zavedením tohoto institutu například z hlediska pozitiv či negativ. Díky různorodosti odpovědí, lze zajistit i komplexnější odpovědi na otázky a větší rozmanitost v pohledu na nově zavedený institut.

Obrázek 4 - jak dlouho respondenti pracují v oboru

Zdroj: vlastní zpracování

Z přiloženého grafu vyplývá, že respondenti pracují v oboru především od 20 do 29 let, což představuje 35 %. Další většinou část představují dotazovaní, kteří jsou zaměstnáni po dobu 10 až 19 let, což tvoří 24 % ze zmiňovaného grafu. Dále se zúčastnilo šetření i 19 % osob, kteří pracují v oboru po dobu 30 až 40 let a také 1 %, které je v oboru přes 40 let, u kterých je předpokládáno, že mají větší soubor zkušeností a znalostí nežli ti předchozí. 16 % představují osoby, kteří působí v instituci po dobu 3 až 9 let a jako poslední jsou osoby jenž práci vykonávají méně jak 3 roky.

Lze potvrdit, že díky těmto výsledkům jsou odpovědi různorodé a jsou velmi často v silné spojitosti s tím, kdo a z jaké instituce pochází, jak dlouho zde působí a na jaké pozici. Personalizované otázky nadále zajišťují lepší interpretaci a věrohodnost celého výzkumu.

2.1.2. Četnost výskytu prohlášení viny v praxi

Z hlediska četnosti se podařilo autorce získat přesné údaje od Okresního státního zastupitelství v Jablonci Nad Nisou. Zmiňované údaje níže lze brát pouze jako příklad a nevypovídá to o celkové situaci v České republice.

Instituce se vyjádřila k posledním letům, a to konkrétně k roku 2021, 2022 a k roku minulému:

„V roce 2021 prohlásilo vinu celkem 38 osob, z toho 16 osob ve zkráceném přípravném řízení a 22 osob po standardním přípravném řízení (ve 38 trestních věcech), kdy k okresnímu soudu bylo v rozhodném roce podáno 123 obžalob a 301 návrhů na potrestání.

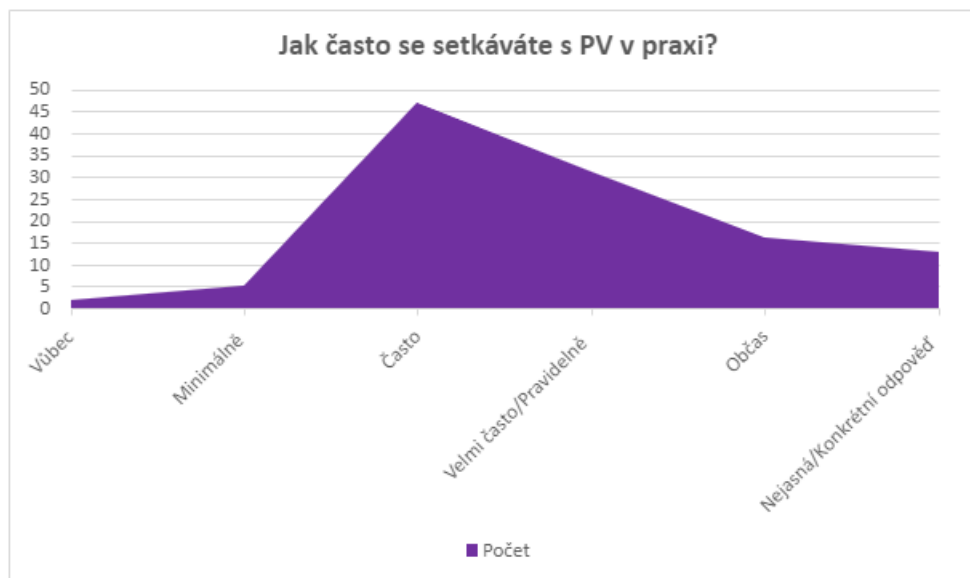
V roce 2022 prohlásilo vinu celkem 93 osob, z toho 51 osob ve zkráceném přípravném řízení a 42 osob po standardním přípravném řízení (v 85 trestních věcech), kdy k okresnímu soudu bylo v rozhodném roce podáno 121 obžalob a 400 návrhů na potrestání.

V roce 2023 (do 31.10.2023) prohlásilo vinu celkem 68 osob, z toho 40 osob ve zkráceném přípravném řízení a 28 osob po standardním řízení (v 66 trestních věcech), kdy k okresnímu soudu bylo v rozhodném roce podáno 139 obžalob a 302 návrhů na potrestání.“

Jestliže byl institut zaveden novelizací zákona roku 2020 tak, aby byl v efektivní míře používán, předpokládá se, že užívání prohlášení bude častější a bude se postupem času v určité míře zvyšovat. Po lehkém shrnutí údajů z těchto 3 let je očividné, že největší nárůst prohlášení viny byl v roce 2022. Ovšem údaje z roku 2023 jsou zpracovány, jak uvádí institut, pouze do 31.10.2023, takže je možné, že na konci roku by mohla statistika převyšovat i zmiňovaný rok 2022. Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že se jedná o shrnutí informací od konkrétního státního zastupitelství a je pravděpodobné, že ostatní instituce mohou mít výsledky odlišné.

Aby bylo možné podat správné výsledky výzkumu je třeba se zaměřit na otázky, které jsou především založené na zjišťování informací, jak institut prohlášení viny vnímají respondenti v praxi. S ohledem na problematiku jsou kladeny otázky, které mají za cíl zjistit názory osob a detaily, které jsou s tím spojené. Tato část je ostatně nejdůležitější pro cíl výzkumu, jelikož díky ní lze posoudit, zda se zrychlil proces v rámci trestního řízení a zda je zvýšena jeho efektivita.

Aby bylo zřejmé, jak často je institut prohlášení viny používán v praxi neboli v jakém měřítku se dotazované osoby s touto problematikou setkávají, autorka se ptá: „*Jak často se setkáváte s prohlášením viny v praxi?*“.

Obrázek 5 - četnost prohlášení viny v praxi

Zdroj: vlastní zpracování

Po zpracování veškerých odpovědí je výše vložen graf, který se pravidelností prohlášení viny v praxi věnuje. Mezi nejčastější odpověď, která se vyskytuje je, že s tímto institutem se respondenti setkávají často anebo na bázi jisté pravidelnosti. Autorka považuje za správné, že výskyt je čím dál častější, jelikož to byl záměr samého zavedení prohlášení viny, s čímž se shodují taktéž přímo odpovědi respondentů, konkrétně státního zástupce, který pracuje v oboru přes 20 let, který uvedl, že se snaží využít zmiňovaný institut u každého hlavního líčení (respondent č. 76) nebo dále státní zástupkyně z Okresního státního zastupitelství v Karviné, která uvedla, že se s prohlášením viny setkává zhruba v 80 %, v nichž intervenuje u hlavního líčení. (respondent č. 62) Fakt, že subjekty trestního řízení se snaží institut využívat velmi často, pokud to situace s ohledem na různé aspekty dovoluje, jen potvrzuje domněnku, že se prohlášení viny vyskytuje stále ve větší míře a to znamená, že jeho zavedení přineslo určité, dalo by se říci pozitivní, změny z hlediska jeho užívání v rámci trestního řízení.

Na druhou stranu proti odpovědím potvrzujícím časté využívání lze najít i ty, které zmiňují větší využití spíše institutu dohody o vině a trestu. Například okresní státní zástupce z Chrudimi uvádí, že v současnosti sleduje větší využití právě dohody o vině a trestu (respondent č. 84). Z toho vyplývá, že je třeba předpokládat i výskyt samotné dohody, kterou může státní zástupce s obviněným uzavřít, ale to neznamena, že prohlášení viny se nevyužívá či je opomíjeno. Institut dohody o vině a trestu je samostatný institut, který nesmí být s prohlášením viny zaměňován.

Za neopomenutelný aspekt grafu je možno považovat i pouhé občasné využívání prohlášení viny. V těchto případech se autorka setkala s odpovědi typu jedenkrát až dvakrát do měsíce nebo výskyt zhruba v pouhé čtvrtině případů, což uvedl Obvodní soud pro Prahu 10 (respondent č. 102).

Mezi konkrétní odpovědi, které lze vidět v příloze je možné zařadit například odpověď státní zástupkyně, která uvádí: *„Nedokážu kvantifikovat, ale velká část případů drobné kriminality (především krádeže, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání) končí právě takto, případně dohodou o vině a trestu.“* (respondent č. 57) To, že se prohlášení viny vyskytuje především v méně závažných trestných činech je více než pravděpodobné už jen z podstaty věci zavedení samotného institutu. V případě závažnějších trestných činů je zapotřebí samotnou skutečnost řádně přezkoumat a nemůže zde být vynechána tak důležitá část procesu jako je dokazování. Za neméně důležitou odpověď lze označit tu, kterou napsal jeden z advokátů, který zmiňuje, že nejčastěji se setkává s prohlášením viny v rámci trestných činů v dopravě. (respondent č. 2)

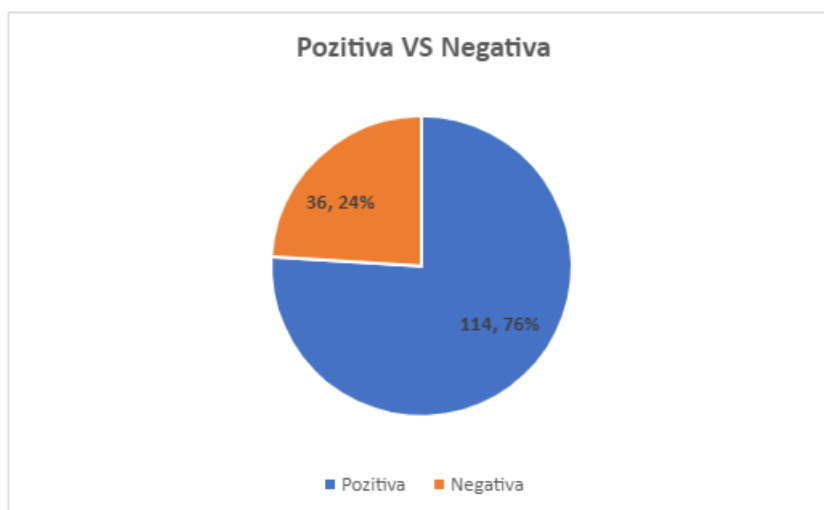
Konkrétní počet poskytlo Okresní státní zastupitelství v Rokycanech, kdy na základě vlastních statistik bylo zjištěno, že v jejich působnosti došlo k prohlášení viny v 62 případech. Naneštěstí zde není uvedeno, zda je to od roku 2020 nebo zda je to pouze za rok 2023. Ovšem dle slov trestního soudce Okresního soudu v Jindřichově Hradci se tento výrok o vině vyskytuje zhruba třikrát do měsíce, což v průměru vychází na 36 prohlášení za rok. (respondent č. 108)

Jako nejasnou odpověď autorka označuje především ty, ze kterých nelze určit v jaké míře se daná osoba s prohlášením viny v praxi setkává. Mezi takovou odpověď lze zařadit vyjádření jednoho z okresních soudců: „*V rámci vedených hlavních líčení, frekvence užití tohoto institutu nelze zobecnit - je nutno jej chápat v kontextu projednávaných věcí a velmi často i síly důkazní materie.*“ (respondent č. 85). Okresní státní zastupitelství Plzeň-sever se vyjádřilo obdobně: „*Institut prohlášení viny je v rámci hlavního líčení využívám často, nicméně státní zastupitelství neeviduje žádnou statistiku užití tohoto institutu, nelze tedy poskytnout konkrétní údaj.*“ (respondent č. 114) Tento argument lze považovat za relevantní, jelikož nelze hodnotit užívání institutu bez podložených statistik do přesných detailů, ale autorka má za to, že lze tuto informaci alespoň přibližně odhadnout, ostatně stejně jako to učinili jiní zúčastnění.

2.1.3. Pozitiva a negativa institutu

V této části se výzkum věnuje vnímaným pozitivům a naopak negativům, které se se samotným prohlášením viny pojí. Díky zjištění názorů respondentů se jeví výsledky o to komplexněji a lze tak zhodnotit a porozumět celkové podstatě výzkumu.

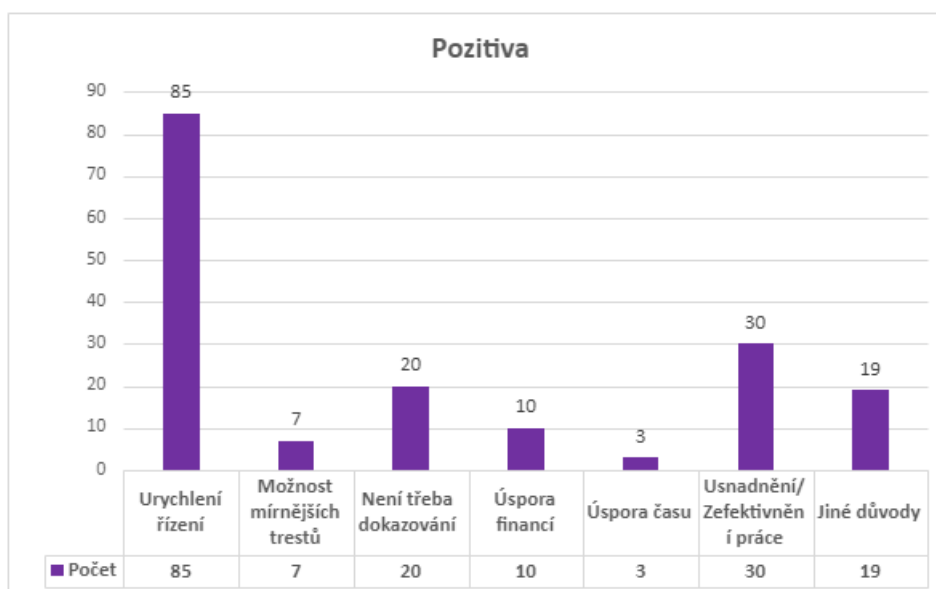
Nejdříve je důležité porovnat, zda respondenti vnímají danou problematiku spíše negativně či pozitivně. Po zpracování získaných dat autorka zjistila, že převažují kladné ohlasy nad zápornými (graf č. 6). V rámci cíle výzkumu to lze považovat za pozitivní zjištění.

Obrázek 6 - pozitiva a negativa

Zdroj: vlastní zpracování

Jestliže cílem výzkumu je zjištění, zda je institut prohlášení viny v praxi efektivní a přínosný pro trestní právo, jsou právě podotknuté klady a zápory velmi důležité pro pochopení problematiky. Jako první se autorka zaměří na samotné benefity, které dotazovaní vnímají (graf č. 7).

Obrázek 7 - vnímaná pozitiva

Zdroj: vlastní zpracování

Graf názorně ukazuje, že mezi hlavní benefity, které respondenti uvádí patří urychlení řízení a zefektivnění či usnadnění práce samotných orgánů činných v trestním řízení, což jasně potvrzuje cíl zkoumané problematiky. Ostatní klady, které jsou v grafu vytyčeny se zdají mít podstatnou souvislost se samotným urychlením a zefektivněním procesu.

Velmi důležitým aspektem, který je značným přínosem, se zdá být usnadnění průběhu dokazování, a to tím způsobem, že zde neplatí podmínka povinného vedení výslechů svědků, znalců, čtení spisů a dalších. V případě prohlášení viny se sleduje urychlení celého procesu právě zde, kdy se strany „nezdržují“ mnohdy zdlouhavým procesem dokazování, a o to víc, jestliže důkazní materiály jsou obsáhlejší nebo posuzovaný případ složitější. To potvrzují i slova dotazované advokátky: *“Odpadnutí nutnosti mnohdy několikadenního dokazování (jen, než se provedou např. listinné důkazy v daňových věcech atd. atd., zabírá to mnoho hodin)”*. (respondent č. 11)

Problémem u dokazování představuje nejen zmiňovaný zdlouhavý průběh, ale mohou zde nastat i komplikace ze strany svědků, kterým se nejenže nedaří doručovat předvolání k hlavnímu líčení, což zmiňuje i jeden ze státních zástupců, ale i výslech jich samotných je v mnoha případech velmi časově náročný, obzvlášť, když některé z nich mohou trvat hodiny, někdy i dny, jestliže se jedná o ty komplikovanější (respondent č. 36). Zde se jednoduše řečeno rozhoduje pouze o trestu, který za spáchaný trestný čin obžalovaný s velkou pravděpodobností dostane a případné náhradě škody, pokud zde vznikl nárok, kterého poškozený včas využil.

Na druhou stranu lze říci, že v praxi se můžou objevovat i situace, kdy obžalovaní nebudou proces, jako je dokazování, rozporovat, ale budou se spíše chtít blíže vyjádřit k ukládanému trestu (Okresní státní zastupitelství Kladno – státní zástupce, respondent č. 52).

Co se samotného dokazování týče, aby prohlášení viny mohlo připadat v úvahu, je třeba, aby byla důkazní situace nesporná (Okresní soud v Chomutově,

respondent č. 6). Pokud by zde byly jasné pochybnosti o tom, že obviněný není pachatelem trestného činu obsaženého v obžalobě, nelze ze strany soudu výrok o vině odsouhlasit. Stejně tak pokud by zde byli pochybnosti v popisu skutku.

Jak již bylo vysvětleno v teoretické části, prohlášení viny se pojí k příslibu snížení trestu nižšího, než který navrhuje obžaloba, anebo ve zcela ojedinělých případech se může pojit k mimořádnému snížení trestu dle §58 odst. 2 trestního zákona, což závisí na uvážení soudu s ohledem na konkrétní případ a osobu obviněného. V případě, že se zde vyskytuje taková možnost a obviněný si je jí plně vědom, mohou zde nastat situace, kdy osoba, proti níž se řízení vede bude spoléhat na soud, že snížení trestu bude platit i pro jeho osobu. Z toho vyplývá, že prohlášení viny je vnímána jako polehčující okolnost, což v dotazníku zmínilo 5 osob, zejména z oblasti advokacie. V rámci bližší specifikace lze uvést jednu z odpovědí, která uvádí, že v působnosti jednoho ze soudů se prohlášení viny nejčastěji objevuje v rámci majetkových trestných činů: *„Přichází v úvahu v případech zejména majetkového charakteru, kdy obžalovaný volí tento přístup ke své trestní věci, kdy si uvědomuje sazbu a závažnost své trestné činnosti, a chce tímto způsobem docílit především nižšího trestu, než je trest navrhovaný státním zástupcem. Na prohlášení viny učiněné ještě před započítáním dokazování soud totiž nahlíží jako na jednu z významných polehčujících okolností, a to zejména v případě, kdy se jedná o větší množství útoků trestné činnosti s velkým množstvím odcizených věcí druhů a hodnot.“* (trestní soudce z Okresního soudu v Jindřichově Hradci).

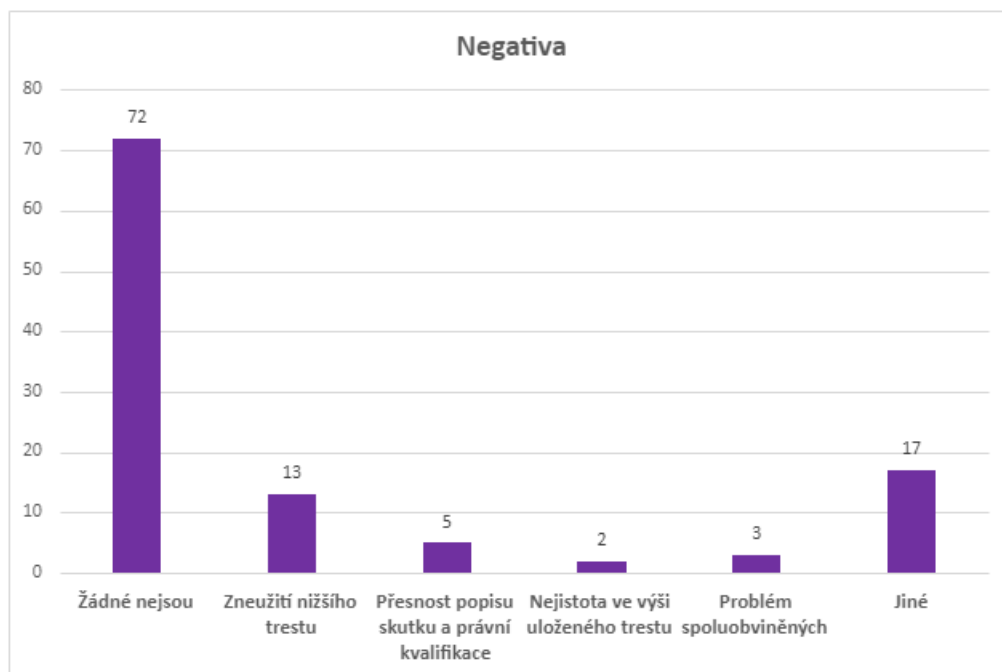
S urychlením celého procesu před soudem má jistou spojitost jak úspora financí, které jsou při řízení vynaloženy, tak i samotná úspora času. Pokud se jedná o svědky, v jejich případě se ušetří náklady především na svědečném, což představuje zejména jízdné, stravné nebo ušlé odměny za práci, což potvrzuje jeden ze soudců: *“Není třeba hradit svědečné – zejména u internetových podvodů je vícero poškozených s bydlištěm po celé ČR i v zahraničí a náklady na dopravu těchto svědků a náhradu jejich ušlého zisku jsou nezanedbatelné“*. (respondent č. 70) Jedná se tedy o ekonomičtější formu řízení. Ušetření nákladů se dotýká také situací, kdy je třeba, aby součástí řízení byl případný eskort anebo velmi častá, mnohdy nutná, strana trestního řízení, obhájce. V těchto případech není nutností,

aby součástí řízení byli, jelikož velká část samotného trestního řízení zde odpadá. Úsporu času vnímají soudci, státní zástupci, svědci, de facto všechny subjekty a strany zúčastněné trestního řízení, kteří by mimo jiné tuto dobu strávili u hlavního líčení. Obzvláště kladné je to, že díky ušetření času mají orgány činné v trestním řízení prostor věnovat se mnohem složitějším kauzám z hlediska jejich obsahu anebo závažnějším trestním činům, které je třeba důkladně prošetřit.

Z grafu je zřetelné, že v dotazníku je určité procento zúčastněných, kteří měli odlišné názory na přínosy tohoto institutu než většina respondentů. Je třeba si uvést i tyto odpovědi, které mohou výzkumu přinést zajímavý pohled na problematiku. Například ve srovnání s dohodou o vině a trestu respondenti uvádí, že je tento institut jednodušší a méně zatěžující, což uvádějí 2 ze 112 dotazovaných.

Ve vztahu oběti trestného činu a pachatele bývá v případě řešení kauzy u soudu komplikací „*sekundární viktimizace*“. Sekundární viktimizace navazuje na ukončený trestný čin, kdy osoba, která se stala obětí trestného činu, se stává obětí po druhé, tentokrát ze strany médií, osob blízkých, mnohdy ale i ze strany orgánů činných v trestním řízení a dalších. (Gřivna, Scheinost, Zoubková a kol., 2019, s. 128-129) Tato forma poškození obětí je především psychického rázu, oběti mohou trpět traumaty. Jestliže díky prohlášení viny se oběť vyhne dokazování, nemusí být tak pachateli znovu vystavena a je jí tímto poskytnuta větší ochrana. Tento fakt může taktéž vést k větší spolupráci mezi samotnou obětí a orgány trestního řízení, což vede k efektivnějšímu vyšetřování a výsledku soudního procesu. Z toho vyplývá, že osoba oběti je tak mnohem méně zatěžována, nežli je tomu ve standardních případech. Zajímavé je, že, dle autorky velmi podstatnou výhodu, vnímali pouze dva ze všech zúčastněných respondentů.

V této části výzkumu je třeba probrat negativa, které jsou vyobrazeny v grafu níže.

Obrázek 8 - vnímaná negativa

Zdroj: vlastní zpracování

Dle přiloženého grafu je patrné, že jedna kategorie převyšuje ty zbylé, a to jest odpovědi, kdy respondenti nevnímají či si nejsou vědomi konkrétních negativ, se kterými by se v praxi setkávali. Jestliže vezmeme v potaz zmiňované pozitiva, tak ty převažují, což je odpovídající zjištění pro celkový výzkum. Jestliže by v rámci výzkumu bylo více záporů nežli kladů, zjistilo by se, že zavedení tohoto institutu nepřináší trestnímu řízení to, co se od něj požadovalo či co se očekávalo.

V případě rozebrání jednotlivých bodů je třeba začít se samotným zneužitím nižšího trestu. Jak již bylo naznačeno v teoretické části i v části, která se věnuje přínosům, jestliže obviněný zvolí postup, že prohlásí vinu ke skutku obsaženém v obžalobě, může na základě soudního rozhodnutí, s přihlédnutím na povahu a závažnost trestného činu, osobu pachatele a další okolnosti, dostat nižší trest, nežli je uvedeno v samotném žalobním návrhu. Vědomí osoby, proti které se řízení vede, může být nastaveno tak, že pokud zvolí tuto cestu menšího odporu, dostane tak i menší trest, než kdyby nadále tvrdila, že se žádné trestné činnosti nedopustila. Tedy může to pro jeho osobu představovat určitý benefit. Jestliže ze

strany obviněného bude mírnější trest takto zneužit, představuje to překážku pro samotné trestní řízení. Právě v těchto případech by soud měl posuzovat i další okolnosti, jak autorka zmiňovala výše, proto aby odhalil tento záměr osoby a následně prohlášení viny odmítl. Samotným účelem prohlášení viny je sic čisté zjednodušení trestního řízení a usnadnění práce orgánům v něm působícím a subjektům či stranám trestního řízení, ale stále by se zde měly zachovávat základní zásady trestního řízení, a především objasnění skutečností tak, jak se opravdu staly, nikoli pouhé přistoupení na výrok obviněného a vyhnutí se tak zákonnému trestu.

Občasně dochází i k případům, kdy obviněný prohlásí vinu i ve vztahu k okolnostem, které zjevně neodpovídají skutečnosti. Důvodem je téměř vždy snaha o vytvoření lepších podmínek, tedy dosažení mírnějšího trestu (okresní soudce v Chebu, respondent č. 38). Tyto domněnky potvrzuje i jeden ze státních zástupců: *„Často obžalovaní prohlášení viny využívají jen za účelem vidiny nižšího trestu, aniž by byla patrná sebereflexe či ponaučení; z tohoto důvodu lze uvažovat o zneužívání institutu prohlášení viny ze strany obžalovaných s cílem mírnějšího postihu, neboť obžalovaní nezřídka vinu prohlásí pod tíhou důkazů opatřených v přípravném řízení (rozsah důkazního materiálu zjistí z obžaloby, případně z návrhové části NNP), kdy je velmi pravděpodobné, že by k jejich odsouzení došlo, byť v přípravném řízení byl jejich postoj k vytýkané trestné činnosti odlišný.“* (okresní státní zástupce, respondent č. 36). Může docházet také k tomu, že osoby přiznávají vinu i k tomu, co dle okolností vyplývajících z případu, neudělali, ale s vidinou nižšího trestu souhlasí přesně s popisem skutku v žalobním návrhu.

Se zneužitím nižšího trestu taktéž má souvislost i podjatost soudců. V některých případech dochází k tomu, že pokud obviněný projeví zájem o využití možnosti prohlášení viny, které znamená celkově menší obnos práce, může se stát, že soud podvolí a zvolí tuto variantu, aby se nemusel zabývat, mnohdy složitým a zdoluhavým, procesem dokazování a „neztrácel“ tak čas. K podjatosti dochází taktéž i v případě spoluobviněných, což uvádí jeden z advokátů, který se s tímto setkal v praxi: *„Neřešená podjatost u soudců schvalujících prohlášení viny*

spolupachatelů (obdobně ESLP Mucha ca. Slovensko), je tím narušena presumpce nevinu u ostatních obžalovaných“ (respondent č. 3). Dotazovaný zmiňuje případ Mucha proti Slovensku, ke kterému se autorka nebude vyjadřovat, jelikož to považuje za bezpředmětné vzhledem k rozebírané problematice, a to díky tomu, že se tento případ sice týká podjatosti soudců, ale ve smyslu sjednávání dohody o vině a trestu, nikoli prohlášení viny.

V případě spoluobviněných je důležité zmínit, že pokud jeden ze spoluobviněných prohlásí vinu, tak dokazování ohledně viny se již neprovádí, obžalovaný již nevypovídá, přičemž ale mnohdy dochází k případům, kde by jeho výpověď byla nutná nebo minimálně podstatná pro usvědčení ostatních pachatelů (státní zástupkyně z Okresního státního zastupitelství v Karviné, respondent č. 62).

V případě odpovědí, které obsahovaly více negativních zmínek souvisejících s výše zmiňovanými lze vyznačit následující:

„1. Někteří soudci již neberou prohlášení viny jako významnou polehčující okolnost, ale naopak jsou "otráveni", pokud se musí klasicky dokazovat a přiznání viny zde není.“ (advokátka, respondent č. 11)

Zmiňovaný bod akorát potvrzuje výše probíranou podjatost soudců a jejich možné pohodlí v rámci řešení jednotlivých případů, které jim tento institut může přinášet. Na tuto polehčující okolnost by se nemělo pohlížet jako na možnost, kterou mohou soudci využívat na pravidelné bázi, ale měli by ji užívat pouze v těch případech, kdy si to okolnosti žádají a bude tak dosaženo účelu, který je s prohlášením viny spojován.

„2. Soudy prohlášení viny z mého pohledu akceptují i v situacích důkazně sporných a nejednoznačných, v nichž by jej přijmout neměly.“ (advokátka, respondent č. 11)

Zde je potvrzení dalšího negativního bodu již zmíněného, že častokrát dochází v jednání před soudy k situacím, že je zvolena spíše cesta obnášející menší úsilí i přes pochybnosti z hlediska důkazů či zjištěných skutečností. Důvodem je nejspíše opět snaha soudu o zjednodušení celého soudního procesu a vynaložení mnohem menšího objemu práce, nežli ve standardních případech tomu bývá.

„3. Někdy to působí až jako samoobsluha – prohlášení viny např. při jiných naprosto evidentních usvědčujících důkazech působí až úsměvně.“ (advokátka, respondent č. 11)

Ve třetím bodě respondentka zmiňuje, jakým způsobem může prohlášení viny působit v případě jasně patrných a prokazatelných důkazů.

Mezi další problém, který je v této problematice spatřován patří popis skutku a právní kvalifikace. Jestliže osoba obviněného chce prohlásit vinu, musí taktéž souhlasit s přesným popisem skutku, který je obsažen v obžalobě a právní kvalifikací, která z toho vyplývá. Situace mohou být problematické především v tom, že pokud bude, byť sebemenší odchylka ve výkladu obviněného, nebude moci soud prohlášení viny přijmout. Lze uvést na následujícím příkladu. Pokud by obviněný prohlašoval vinu, ale zároveň tvrdil, že bodnou ránu oběti nezpůsobil nožem, ale kusem dřeva, který v době spáchaného trestného činu ležel opodál, soud by v tomto případě musel odmítnout prohlášení viny. Z výše uvedeného vyplývá, že se zde nenachází žádný prostor pro námitky. Tento problém vnímá 5 respondentů, kteří ho uvedli do dotazníku.

Nelze zapomenout na další zúčastněný subjekt trestního řízení a tím je samotná osoba poškozeného, na kterou trestní řád nezapomíná. V jejím případě mohou být chápány jak pozitiva, tak negativa: „*Může dojít k omezení práv poškozených, resp. obětí trestné činnosti, pro které může být standardní forma hlavního líčení určitou formou satisfakce, na straně druhé nezatežování oběti může být i pozitivem tohoto institutu, opět to závisí na charakteru trestní věci i naturelu samotné oběti.*“ (soudce z okresního soudu, respondent č. 85). Z toho vyplývá, že omezení práv představuje určité následky, se kterými poškozený nemusí souhlasit a podoba standardního řízení je pro ni značně vyhovující, ale na druhou stranu opět zde dochází k tomu, že i tato osoba nemusí být vystavena sekundární viktimizaci, a to přináší velké benefity jak pro ni, tak pro orgány činné v trestním řízení.

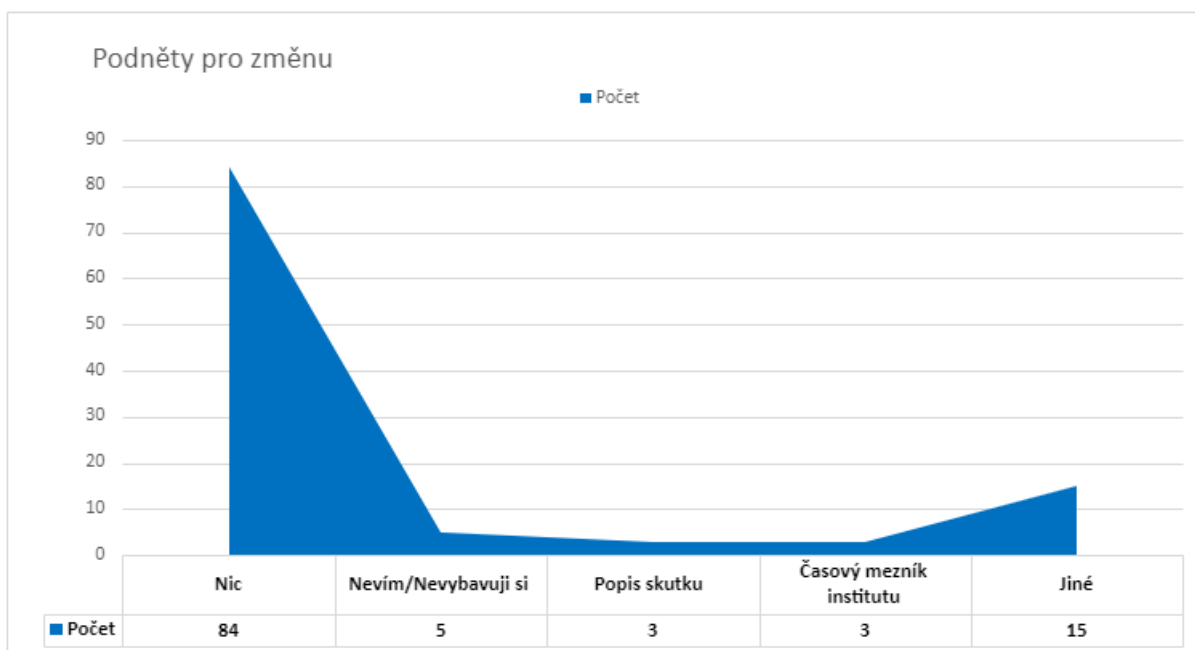
Poslední významnou okolností, která může být v konkrétních případech problematickou, je složitost samotného institutu. Jelikož prohlášení viny nabízí osobám, jako je obviněný, možnost v praxi rozhodnout o svém osudu, nemělo by

se to brát na lehkou váhu. Jak i někteří respondenti potvrzují: *„Existující právní úprava v trestním řádu je zbytečně složitá, komplikovaná, nepříliš vhodná.“* (okresní státní zástupce, respondent č. 100). Důvodem těchto komplikací je, že osoba obviněného nemusí být znalá v oblasti právní terminologie a významu daného institutu nemusí porozumět tak, jak samotné znění má být chápáno. Člověk, který je laikem, totiž nemusí porozumět obsahu institutu ani například důsledkům, které se s prohlášením viny pojí, a je tedy velmi podstatné, aby s ním jeho osoba byla srozuměna. Proto může docházet k situacím, kdy osoba obviněného má zájem na skončení trestního řízení tímto způsobem, ví určité množství informací, které ale není dostačující pro to, aby věděla, co všechno tento krok obnáší. Pokud poté zjistí, že jeho domněnky o institutu byly odlišné od skutečnosti, nemůže už vzít tento krok zpět, jelikož se zde nepřipouští. Zde se dá argumentovat tím, že osoba by měla být poučena o tom co tato možnost zahrnuje. Některé soudy poučují o této problematice několikrát v průběhu řízení, aby osoba opravdu věděla, o co se jedná a jaké jsou zde následky.

S touto složitostí značně souvisí interpretace a terminologie prohlášení viny, což zmiňuje jeden z respondentů: *„Legislativně-technické zpracování daného institutu dílem naznačené v § 206a odst. 1 tr. ř. a dále definovaného v § 206c odst. 1 tr. ř. vnímám jako nepřehledné, tudíž interpretačně nepříznivé; problematické může být toto prohlášení i ve vztahu k § 2 odst. 2 tr. ř., resp. může vyvolávat další otázky.“* (poradce pro trestní judikaturu z Nejvyššího soudu, respondent č. 114).

2.1.4. Podněty ke zlepšení

K podchycení nedostatků je třeba vědět názor respondentů ohledně změn, které by v případě prohlášení viny uvítali. Díky těmto zjištěním se dá zaměřit právě na nedostatky, které by mohly představovat zábrany pro častější užívání institutu a změnit určité skutečnosti tak, aby prohlášení viny bylo využíváno cíleně, efektivně a s určitou rozvahou. Z toho důvodu autorka v další otázce navázala na zmiňované odpovědi týkající se nedostatků a kladla otázku: *„Je zde něco, co byste rádi změnili? Pokud ano, co?“*.

Obrázek 9 - podněty ke zlepšení

Zdroj: vlastní zpracování

Z přiloženého grafu vyplývá, že největší část respondentů odpověděla, že žádné změny, které by měly nastat, nevnímají nebo dle jejich názoru je daný institut kvalitně upraven tak, aby mohl být řádně užíván, legislativa je na dostačující úrovni a není třeba tak provádět závažné zásahy do této právní úpravy. Na této odpovědi se shodlo 84 účastníků, což tvoří zhruba 76 %. V tomto případě je předpokládáno, že samotní uživatelé, kteří se s prohlášením viny setkávají, v rámci své pozice v dané instituci, se zatím nedostali do situací, které by obnášely takové nedostatky, jenž by bylo třeba změnit nebo alespoň nad určitou změnou uvažovat. S uvedeným souvisí i odpověď typu „nevím“ či „nevybavuji si“, kterou uvedlo konkrétně 5 zúčastněných ze 114. Tento výsledek podtrhuje, že je institut zaveden řádně, ale na druhou stranu na základě odpovědí dalších dotazovaných je zde vnímán prostor pro zlepšení, který by se neměl brát na lehkou váhu a minimálně by se nad ním mělo zamyslet.

Změnu, kterou by rádi zavedli tři účastníci dotazníku je ta, která se dotýká problematiky popisu skutku. Jak bylo zmiňováno již v části věnované nedostatkům, popis skutku v případech prohlášení viny může být leckdy problematický. Jak uvádí místopředsedkyně trestního úseku vrchního soudu v

Olomouci: „V textu zákona výslovně stanovit oprávnění soudu upravit popis skutku uvedený v obžalobě podle zásad trestního řízení, např. tak, aby byl srozumitelněji, přesněji nebo stručněji vyjádřen. Popř. omezit rozsah skutku.“ (respondent č. 46). Na základě vyjádření místopředsedkyně lze chápat, že soud by měl mít možnost upravit popis skutku, jestliže to okolnosti zjištěné v průběhu vyžadují, především jestliže se jedná o vyjádření samotné osoby obviněného. Tato možnost, ale vzhledem k současné právní úpravě vůbec nepřipadá v úvahu, jak již bylo zmíněno v předchozí části. Jak i shrnuje státní zástupce z Okresního státního zastupitelství v Kladně je třeba: „Aby měl soudce možnost přijmout prohlášení viny i ve vztahu k pozměněnému skutku za vyslovení souhlasu ze strany státního zástupce.“ (respondent č. 52).

Ohledně odpovědí, které jsou označeny v grafu jako slovní spojení „Časový mezník“ jsou zde myšleny především změny týkající se prohlášení viny a jeho zavedení již v rámci přípravného řízení, které by mohlo představovat větší efektivitu a zrychlení stádia trestního stíhání (okresní státní zástupce, respondent č. 63). S tímto názorem se ztotožňují i další dva dotazovaní.

Je také třeba podívat se na různorodost odpovědí k dané otázce pro zachování širší perspektivy, v grafu označené jako „Jiné“. Jako první je možno rozpracovat odpověď vztahující se ke spoluobžalovaným, kteří byli zmiňováni i v otázce nedostatků. Soudce okresního soudu uvádí: „Jasně stanovení, jak je to s přijetím prohlášení viny u spoluobžalovaných, kteří se navzájem usvědčují, ale vinu prohlašuje jen jeden (prohlášení viny má být učiněno před zahájením dokazování, což se v daném případě - když potřebuji "dostat" výpověď spoluobžalovaného do hlavního líčení, aby usvědčil spolupachatele - jeví poněkud nešťastné; již se formuje praxe, že prohlášení viny lze přijmout až po výslechu dotyčného "usvědčujícího" spoluobžalovaného, což ale nekoresponduje se zněním TR).“ (respondent č. 26). V tomto případě je třeba se tedy zamyslet nad samotnou právní úpravou, aby bylo zřejmé a jednoznačné, jak lze prohlášení viny využít i v tomto výše uvedeném případě tak, aby bylo vše v souladu s danou legislativou.

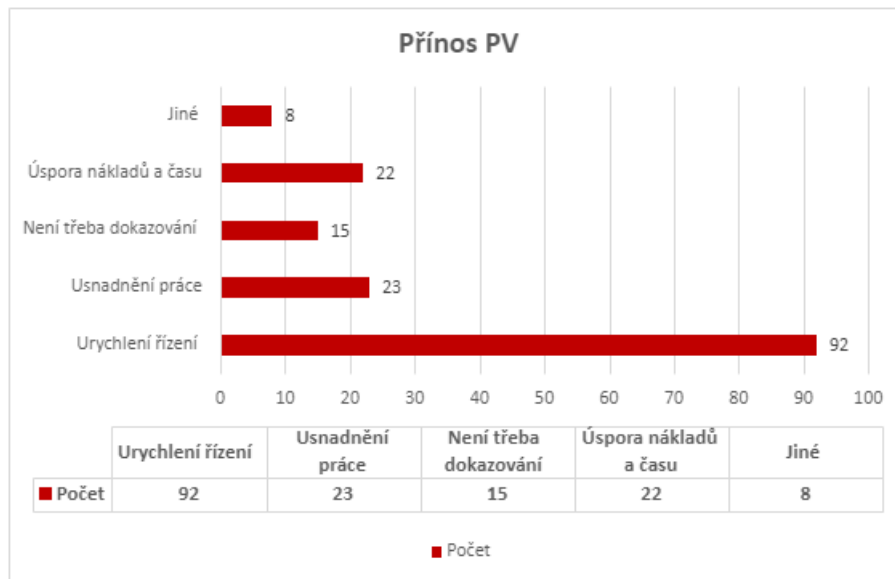
Mezi další velmi opodstatněnou odpověď patří: *„Vyšší důraz na možnosti prohlášení viny nepřijmout – povinnost jej nepřijmout za sporných situací, kdy ostatní důkazy v souhrnu mohou věrohodnost přiznání obžalovaného oslabovat.“* (advokát, respondent č. 11). Jestliže z právní úpravy vyplývá, že prohlášení viny, zda bude přijato či nepřijato, závisí pouze na rozhodnutí soudu, je jasné proč zúčastněný uvádí navrhovaný podnět pro změnu. Jak bylo již výše uvedeno někteří berou urychlení trestního řízení až příliš doslovně a z určitých důvodů institut využívají nad míru snesitelnosti. Mohou nastat situace, kdy bude zjištěn soubor nepřímých důkazů, který bude sporný, nejasný nebo nedostačující, ale pokud soud rozhodne, že i přes tyto okolnosti prohlášení viny přijme, nic to následně nemůže změnit. Nejspíše právě proto by měla být upravena terminologie a právní úprava z hlediska povinnosti přijetí ze strany soudu. Zbývá doufat, že tyto případy jsou velmi ojedinělé a soudy přezkoumávají prohlášení detailně a s ohledem na zjištěné okolnosti, tak, aby se dosáhlo spravedlivého rozhodnutí.

Z hlediska právní úpravy, lze za nejasnou odpověď považovat tu, kterou uvedl do dotazníku soudce z okresního soudu, kde uvádí: *„Možnost, aby se k tomuto institutu, resp. k otázce přijetí prohlášení viny, mohl vyjádřit i poškozený; přičemž by toto právo nemělo být směřováno s právem prohlášení oběti ve smyslu § 43 odst. 4 TR.“* (respondent č. 85). Autorka podotýká, že trestní řád počítá se stanoviskem poškozeného, jelikož je uveden v §206c, odst. 3 tr. řádu, a tedy nerozumí, co tímto dotyčná osoba měla na mysli.

Téma je vhodné uzavřít odpovědí od státního zástupce z Okresního státního zastupitelství v Nymburce: *„S případnými změnami je třeba vyčkat na to, jak se vyvine aplikační praxe, dosud se jedná o relativně nový institut.“* (respondent č. 112). Lze zde podotknout, že fakt, že prohlášení viny je zavedeno teprve přes 3 roky, taktéž ovlivňuje skutečnost, jak opravdu v praxi funguje, jaké jsou nedostatky a které změny by bylo žádoucí provést.

2.1.5. Přínos institutu pro trestní právo

Z hlediska potřeby zjištění kvality prohlášení viny a jeho přínosu v rámci trestního řízení se dále autorka zeptala dotazovaných na otázku: „*Jaký je podle Vás největší přínos pro trestní právo?*“. Položená otázka zjevně souvisí i s jednou z předchozích, která byla zaměřena na pozitiva a dá se tedy předpokládat, že si budou obsahem dosti podobné.

Obrázek 10 - přínosy prohlášení viny

Zdroj: vlastní zpracován

Z dat získaných prostřednictvím dotazníku vyplývá, že respondenti za největší přínos, který má mít prohlášení viny považují zrychlení trestního řízení. S ohledem na část, která se věnuje kladům, je jasné, že pro dotazované je právě urychlení největším benefitem, jelikož je nejčastěji zmiňováno a předpokládalo se, že jej zmíní i v této části. Zjištění především potvrzuje cíl autorčina výzkumu, kterým je prokázání, zda opravdu přináší zmiňovaný institut požadované a tížené výsledky. Příkladem může být odpověď jednoho z respondentů, který uvádí, s ohledem na svou pozici v instituci, konkrétní příklady, kde zrychlení řízení vyzoroval: „*Rychlost řízení u méně komplikovaných skutkových věcí, ideálně trestné činy v dopravě, dosud bezúhonní pachatelé méně závažné trestné činnosti typicky nedbalostní tr. činy resp. přečiny podle §143, §147, § 148 a § 273, § 276, § 277 a*

to i v rozsahu i zvl. skutkových podstat a dále pak úmyslné TČ resp. přečinů zejména podle ust. § 205, § 284, § 285, a to zejména v základních skutkových podstatách.“ (advokát, respondent č. 2)

V návaznosti na urychlení lze uvést další velmi podstatný bod, označen v příloženém grafu, a tím je usnadnění práce. Díky zrychlení řízení orgány věnující se trestnímu procesu, nebudou mít tolik práce, která je pro standardní proces, tedy i standardní způsob řízení, běžná. V důsledku toho je zde vytvořen větší prostor orgánům, aby se mohli věnovat složitějším případům, které vyžadují více času a důkladnější přezkoumání z hlediska obsahu.

Povinnost provádět dokazování, která přestává být těžištěm trestního řízení taktéž souvisí s výše zmiňovanými dvěma body. Díky vyslovení prohlášení viny není třeba nadále provádět dokazování, které jak již bylo v předchozích částech uvedeno, může být leckdy zdlouhavé a velmi namáhavé. Proto představují značnou úlevu i v rámci prováděné práce institucí. Jako příklad lze uvést odpověď: *„Zjednodušeně řečeno, v hlavním líčení se soustředí dokazování na "spornou otázku", tedy trest, dojde k jednoznačnému odbřemenění ve formě odstranění zbytečného formalismu dokazování viny, o němž fakticky není pochyb, neboť i obžalovaný jej považuje, stejně tak jako právní kvalifikaci za nespornou otázku.“* (soudce okresního soudu, respondent č. 85). Fakt, že je zde dokazování odňato eliminuje situace, kdy vzhledem k časovému odstupu od konání samotného hlavního líčení a dne spáchání skutku bývají výpovědi účastníků řízení nepřesné, a proto dochází k občasnému přečeňování základní zásady ústnosti před soudem (okresní státní zástupkyně, respondent č. 37).

Úspora času i financí představuje neméně důležitý přínos pro trestní právo. Pro lehké zopakování zde lze shrnout, že ušetření financí se vztahuje na svědečné, přítomnost některých osob a úspora času se týká všech zúčastněných. Ušetřený čas je také možno využít v rámci úvahy o druhu a výměře trestu konkrétní osoby a taktéž zde vzniká prostor pro poškozeného a uplatnění jeho nároků (soudce z

Okresního soudu v Chomutově, respondent č. 6). S uvedeným souhlasí i 22 dalších respondentů.

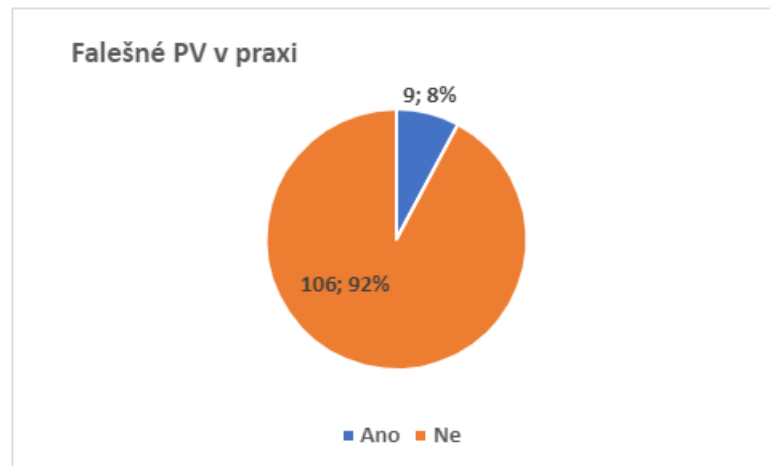
Mezi odlišné odpovědi, které se v dotazníku taktéž objevovaly a obsahovaly odlišné informace, vzhledem k zmiňovaným předchozím, lze poukázat na odpověď státního zástupce, který zmiňuje mimo benefit zrychlení trestního řízení taktéž skutečnost, že u některých trestných činů může odpadat výslech svědků a jejich sekundární traumatizace (vedoucí státní zástupce, respondent č. 9). Dalším přínosem pro změnu pro samotného obviněného může být již zmiňovaná možnost uložení nižšího trestu, a to případně i pod dolní hranici trestní sazby (státní zástupce z Okresního státního zastupitelství v Berouně, respondent č. 14).

2.1.6. Falešné prohlášení viny

Vzhledem k tomu, že jsou zde osoby, které prohlášení viny zneužívají, je důležitou součástí i situace, které autorka nazvala jako: „falešné prohlášení viny“. Tímto označením jsou myšleny situace, kdy osoba obviněného využije institutu zejména pro svůj prospěch, hlavně díky vědomí, že ji soud může udělit nižší trest než ten, který je obsažen v obžalobě. V daných situacích se tedy přiznává k činu, který sama ani nespáchala. Důvodů k učinění nepravdivého prohlášení viny může být ale spousta. Může se například jednat o, jak již bylo naznačeno, získání určitých výhod, které jsou s tím spojeny, dále ochrana určité osoby, psychologické důvody jako třeba strach, stres nebo i vidina pozornosti, která se osobě díky prohlášení může dostat a mnohé další.

Na základě výše uvedeného se autorka zeptala respondentů, zda se setkávají s tímto falešným prohlášením i v praxi nebo zda se jedná o situace, které se nestávají či k nim dochází pouze ojediněle.

„Setkali jste se někdy s případem falešného prohlášení viny?“

Obrázek 11 - falešné prohlášení viny

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že s problematikou se setkalo pouze 9 respondentů ze 114, což dle autorky je uspokojivý výsledek. Ostatních 92 % se s tím nikdy v praxi nesetkalo nebo jej v dotazníku neuvádí. Je tedy důležité se podívat na některé z konkrétních případů, které respondenti uvedli v rámci následující položené otázky dotazníku: „Pokud jste se setkali s falešným prohlášením viny ve stručnosti popište“

Prvním příkladem, který lze uvést je situace, se kterou přišel do styku jeden z advokátů, který v dotazníku uvedl: „*Obviněný ze zločinu loupeže se klient domáhal přijetí jeho "prohlášení po rozmluvě s veř. žalobou", ačkoliv jeho skutek vykazoval znaky přečinu krádeže, soud po zralé úvaze prohlášení přes souhlas veřejné žaloby nepřijal a klienta posléze uznal vinným z výtržnictví a krádeže v jednočinném souběhu.*“ (advokát, respondent č. 2). V tomto případě lze sledovat snahu pachatele o přijetí prohlášení podpořené ze strany veřejné žaloby nejspíše s vidinou nižšího trestu. Naštěstí soud po pečlivém uvážení rozhodl, že tato možnost z jejich strany nemůže být akceptovatelná a přijetí jednoznačně zamítl.

Jak již autorka uváděla falešné prohlášení může být spojeno s mnoha různými situacemi ze strany samotného obviněného, či různými okolnostmi konkrétních

případů. Jedním z nich může být i odpověď soudce z Okresního soudu v Chebu, který uvedl: „*Obviněný byl stíhán za více skutků, v přípravném řízení spáchání jednoho z nich popíral, u hlavního líčení ale prohlásil vinu ke všem skutkům, aby si vytvořil podmínky pro mírnější trest.*“ (respondent č. 38). Jak je vidno důvodem pro obviněného proč prohlásit vinu byla možnost udělení mírnějšího trestu, což jak se ukázalo i v rámci pozitiv a negativ je situace, která se s osobou obviněného v občasných situacích pojí. Jedná se o jeden z mnoha scénářů, který musí být ze strany soudu velmi pečlivě zvážen, jelikož musí být zjištěno, jaký je záměr obviněného ve skutečnosti.

Potvrzením těchto autorčiných domněnek je odpověď jednoho z respondentů, který se sice nesetkal ve své dlouholeté praxi s falešným prohlášením viny, ale připouští, že nastat může. Na zmiňovanou otázku odpověděl: „*Zatím ne, ale může to nastat. Je to určité riziko. Soudce musí dokonale znát spis, nikoli slepě přijímat každé prohlášení. Občas se setkávám s případy nikoli falešného prohlášení, ale paušalizujícího. Např. obviněný ze série třeba 20 krádeží, recidivista, který ze zkušenosti ví, že na nějakém jednom detailu nezáleží, prohlásí vinu, i když třeba v jednom dílčím útoku nesouhlasí s jednou odcizenou věcí. Je otázka, jak na takové věci nahlížet. Já to řeším tím, že nepřijmu prohlášení viny, ale posoudím to jako prohlášení nesporných skutečností s výjimkou těch dílčích, které se pak dokazují.*“ (místopředseda soudu z Okresního soudu ve Vsetíně, respondent č. 82).

V praxi je možné i být součástí případu, kdy podezřelý uvádí na začátku řízení určitou verzi, která se ale v průběhu řízení, vzhledem k různým skutečnostem a důkazům, které vyvstanou na povrch, může rázem změnit a podezřelý tak bude tvrdit samotný opak této počáteční verze, což souhlasně uvedl i jeden ze státních zástupců (respondent č. 47).

Po shrnutí této otázky je zřejmé, že s prohlášením viny, které by bylo lživé nebo učiněno pouze s cílem získání určitých výhod pro samotného obviněného, se v

praxi dotazování setkávají velmi zřídka. Tato skutečnost je potvrzením, že institut je zaveden tak, aby byl využíván ve správné momenty efektivně a nebyl zneužíván s určitou vidinou prospěchu pro konkrétní osoby.

2.2. Rozhovor se soudkyní

V rámci zkvalitnění výsledků výzkumu autorka taktéž zvolila i variantu polostrukturovaného rozhovoru, kde se snažila zjistit názor soudkyně, která se s prohlášením viny v praxi setkává a snažila se tak získat specifitější informace ohledně tohoto institutu. Rozhovor byl proveden 6.11.2023 prostřednictvím telefonického hovoru a odpovědi respondentky byly zaznamenávány pomocí poznámek do souboru. Získané výsledky jsou rozděleny do čtyř částí, a to: 1. vnímání prohlášení viny obecně, 2. pozitiva a negativa, 3. setkání s institutem v praxi a poslední část se věnuje možnosti podání odvolání.

V rámci zachování anonymity byla autorka práce požádána zmiňovanou soudkyní, aby v rámci zpracování rozhovoru neuváděla jméno dotyčné a respektovala její soukromí. Proto bude v této části bakalářské práce používat pro zmiňovanou pouze označení „paní soudkyně“.

2.2.1. Vnímání prohlášení viny obecně

Autorka započala rozhovor otázkou, jak dotyčná osoba chápe samotný institut prohlášení viny, při čemž se jí dostala odpověď: *„Prohlášení viny je samostatný institut, který je ale obsahově nutný k dohodě o vině a trestu, přičemž aby bylo prohlášení přijato musí být ze strany obviněného vysloven souhlas ohledně popisu skutku a právní kvalifikace.“*. Vzhledem k tomu, že se jedná o stručnou a jasnou odpověď, autorku zajímalo, zda konkrétně paní soudkyně vysvětluje obviněným, co tento institut znamená a poučuje o následcích, které se s ním pojí. Dostala se jí odpověď: *„Konkrétně obviněného poučím v rámci řízení před soudem, společně*

s obžalobou a nadále znovu u hlavního líčení. V rámci přípravného řízení je taktéž častokrát poučen.“

2.2.2. Pozitiva a negativa

V rámci pokládaných otázek se autorka snažila držet i struktury dotazníku a ptala se i na otázky, které jsou jeho součástí. Mezi ně patří i otázka jaká vnímá paní soudkyně pozitiva a negativa.

Jakožto pozitivní přínos institutu dotazovaná vnímá především rychlost řízení a jeho zjednodušení, což koresponduje i s výsledky, které se podařilo získat autorce dotazníku. Dále ušetření nákladů ze strany obhájce, především jakožto v rámci nutné obhajoby, a v neposlední řadě zmiňuje časovou úsporu, která je taktéž významným benefitem.

Co se týče nedostatků, soudkyně poukazuje na překážky, které se vyskytují v případě, že se prohlášení viny týká více pachatelů. Danou problematiku vysvětluje tak, že soud by měl být obdařen dostatečným množstvím důkazů a musí předvídat a vytvářet scénáře, jak by situace v budoucnu mohla vypadat, myslet dopředu. Zkrátka nesmí nastat situace, kdy by obviněný prohlásil vinu ještě dříve, než by soud měl dostatek důkazního materiálu, jelikož by mohla nastat situace, kdy by to značně mohlo ovlivnit spoluobviněné. Příkladem může být okamžik, kdy jeden ze spoluobžalovaných prohlásí vinu a ostatní na tomto základě budou svou vinu již popírat. Samozřejmostí je to, že se nevyklučuje dokazování u dalších obviněných.

Vzhledem k teoretické části, kde je rozebíráno, že někteří odborníci se domnívají, že se jedná o vybočení ze základních zásad trestního práva, se autorka taktéž dotázala na otázku, zda soudkyně zastává taktéž tento názor. Dostala odpovědi: *„Nemyslím si, že prohlášení zásadně vybočuje ze základních zásad, jelikož se*

jedná o alternativní postupy a upouští se od toho, co všichni měli za prokázané, a to je dle mého názoru naprosto v pořádku.“

2.2.3. Setkání s prohlášením v praxi

Další otázkou bylo: *„Setkala jste se již někdy v rámci své praxe s falešným prohlášením viny?“*. Paní soudkyně uvádí, že si nevybavuje takovou situaci a dodává, že pokud jsou zde důvodné pochybnosti ohledně učiněného prohlášení a neodpovídá tak §206c, odst. 5, soud má možnost jej odmítnout.

Z hlediska četnosti je autorka zeptala: *„V jakých případech se setkáváte s prohlášením viny nejčastěji?“*. Soudkyně uvedla, že na tuto otázku nemůže jednoznačně odpovědět, jelikož žádné statistiky nevede.

2.2.4. Podání odvolání

Jelikož se s problematikou prohlášení pojí nemožnost podat vůči němu odvolání, i to patřilo mezi otázky, které autorka práce položila paní soudkyni. Odpovědí bylo: *„Myslím si, že nemožnost podání odvolání je naprosto v pořádku, jelikož obviněný je dostatečně poučen o tom, že se tímto vzdává hodně procesních práv a nedávalo by smysl, kdyby zde byla možnost tento celý proces vzít zpět. To by se pak celé řízení vedlo znovu? Pokud by zde byly pochybnosti, například z hlediska toho, zda se jedná o správnou osobu, stále můžeme věc vrátit do přípravného řízení. Musíme si zde být jednoduše jisti, že se jedná o správnou osobu a že zrovna ona je pachatelem trestního činu“*.

3. Návrhy de lege ferenda

Institut prohlášení viny byl zaveden s vidinou rychlejšího a snadnějšího procesu před soudem, a to se taktéž prokázalo být jeho hlavním přínosem. Na druhou stranu vzhledem k výsledkům provedeného výzkumu a řádnému prostudování literatury dle autorčina názoru se samotný institut vyskytuje ještě stále v počáteční fázi, kdy se zde vyskytuje určitý prostor pro zlepšení. Konkrétně lze zmínit přesné vymezení spáchaného skutku, kdy je zcela pochopitelné, že aby bylo přijato prohlášení viny musí dotyčný souhlasit i se skutkem obsaženým v obžalobě. Na druhou stranu podle zjištěných výsledků se zde mohou vyskytovat situace, kdy se výpověď obviněného liší pouze nepatrně a už v tento moment by prohlášení bylo ze strany soudu zamítnuto. Měla by zde zkrátka být možnost, která tato vybočení bude evidovat a dá tak prostor pro nepatrné změny, které mohou nastat v průběhu, což by nejspíše znamenalo úpravu, která by zasahovala do § 206c, odst. 1, tr. řádu.

Co se týče procesu tohoto institutu, v teoretické části bylo zmíněno, že mnohdy dochází k vybočování ze základních zásad trestního řízení, a to především ze zásady ústnosti a bezprostřednosti, materiální pravdy a volného hodnocení důkazů. Jelikož se jedná o zásady, které představují samotnou právní ideu, neměly by být v trestním řádu umožněny výjimky. Přesto, že někteří se zastávají názoru, že se zde vybočení nevyskytuje, jsou zde i tací, kteří mají opačný názor, a proto by dle autorky bylo řešením problematiku dále pozorovat a diskutovat o možnostech zlepšení.

Dle autorky by zde měla být vylepšena úprava samotného přijetí prohlášení viny ze strany soudců. Někteří z řad soudců totiž vnímají tento institut jako efektivní způsob pro usnadnění jejich práce a díky tomu „neztrácejí“ čas jejich zkoumáním, a nikoliv jako institut, který má být využíván pouze pokud tomu dané skutečnosti nasvědčují, pokud zde nejsou důvodné pochybnosti a lze na tomto základě prohlášení přijmout. Proto by autorka doporučila rozsáhlejší úpravu § 206c, odst. 5, tr. řádu, kde by byla přísněji vymezena pravidla pro přijetí a snížila by se tak pravděpodobnost podjatosti soudců.

Jak již bylo vysvětleno, prohlášení viny se pojí s mimořádným snížením trestu pouze v ojedinělých případech. Ovšem v praxi dochází k situacím, kdy obviněný není dostatečně seznámen s terminologií a následky samotného institutu, a tak spoléhá na udělení nižšího trestu jeho osobě. Autorka je toho názoru, že by se mělo dbát na důkladnější vysvětlení této problematiky osobám, které chtějí prohlášení viny uskutečnit, ostatně tak, jak uvedla do rozhovoru i „paní soudkyně“.

Problematiku, která byla rozebírána v teoretické části z hlediska vysvětlení a taktéž byla součástí pokládaných otázek v rámci rozhovoru, představuje možnost podání odvolání. Jak uvádí trestní řád v § 206c, odst. 7, proti prohlášení viny nelze podat odvolání ani jej nelze napadnout žádným opravným prostředkem. Dle autorčina názoru je rozbor této možnosti komplikovanější, a proto by úprava musela být specifitějšího rázu. Pokud by došlo k úpravě tohoto ustanovení v trestním řádu, ve smyslu udělení možnost podat odvolání, měly zde být jasně vymezeny podmínky, za jakých se lze odvolat. Kdyby zde vyznačeny nebyly, je podání odvolání proti tomuto institutu nelogické.

Závěr

Cílem práce byla analýza platné právní úpravy v oblasti trestního práva a na jejím základě zhodnotit, zda nově zavedený institut prohlášení viny přináší kýžené výsledky a zda je opravdovým přínosem pro trestní řízení. Pro splnění stanoveného cíle byly v teoretické části prostudovány hlavní východiska tohoto institutu, v analýze se autorka zaměřila na kvalitativní výzkum i za pomoci polostrukturovaného rozhovoru a v neposlední řadě byly navrženy podněty ke zlepšení.

Díky dotazníkovému šetření se podařilo autorce získat velmi významné výsledky, a to konkrétně názory a zkušenosti osob, kteří se ve své praxi s prohlášením viny setkávají, a právě na tomto základě je možné zhodnotit, jak je tento institut především vnímán. Na základě konstrukce samotného dotazníku bylo možné obdržet subjektivní odpovědi z hlediska pozitivních a negativních stránek prohlášení viny a díky nim lze zhodnotit na co je třeba se zaměřit v budoucnu a čemu by měla být ještě věnována pozornost. Zjištěné výsledky by mohly být odrazovým můstkem pro vychytání menších nedostatků.

Na základě uskutečněného rozhovoru, přímo s jednou ze soudkyň, autorka získala odpovědi na otázky vztahující se k samotnému institutu a mohla si vytvořit představu, jak u konkrétní instituce funguje prohlášení viny v praxi. Otázky byly zaměřeny především na pohled paní soudkyně, jak institut vnímá, taktéž na negativa a pozitiva, které korespondují s výsledky z dotazníku, zda se setkala s falešným prohlášením viny a v neposlední řadě jaké je její postavení vůči nemožnosti podat odvolání.

Vzhledem k získaným výsledkům lze konstatovat, že cíl práce byl řádně splněn. Výzkum přinesl různorodé postoje a názory, které, dle autorky, je podstatné mít na paměti při využívání institutu přímo v praxi. Dle autorčina názoru by bylo dobré se

zaměřit na zjištěné nedostatky prohlášení, aby bylo možné je v budoucnu napravit a postupně tak koncept jeho samotného založení využívat naplno. Na druhou stranu díky výzkumu bylo prokázáno, že samotný institut je využíván, určitý přínos pro trestný právo má a je vnímán institucemi spíše pozitivně a efektivně.

Zdroje

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010-2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40> [citováno 2024-01-31].

ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudím (trestní řád). Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010-2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141/zneni-20240101> [citováno 2024-01-31].

ČESKO. Zákon č. 333 ze dne 22. července 2020, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010-2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-333> [citováno 2024-01-31].

Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0, předloženému v 8. volebním období sněmovny, str. 5-7, in: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (online), cit. dne 20. 4. 2020, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041> [citováno 2024-01-31].

GONDEKOVÁ, Šárka. *Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného*. Online. Advokátní deník. 28.05.2021. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/05/28/prohlaseni-viny-jako-kvalifikovane-doznani-nekvalifikovaneho/#_ftn12 [citováno 2024-01-31].

GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní podle stavu k 1.1.2022*. Vyd 6. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0 [citováno 2024-01-31].

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou podle stavu k 1. 9. 2022*. Vyd. 9. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-637-8

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Student (Leges). Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3.

JELÍNEK & Partneři. Dohoda o vině a trestu a prohlášení viny u hlavního líčení. Online. Epravo.cz. 2021, s.85-86. Dostupné z: https://www.epravo.cz/dataPublic/data/E-pravo_mag/2021_E3_web.pdf [citováno 2024-01-31].

JUDr. SOLIL Jiří. *K otázce doznání v trestním řízení*. Online. Právní prostor. 19.08.2014. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/k-otazce-doznani-v-trestnim-rizeni> [citováno 2024-01-31].

JUDr. VÁVRA Libor. *Doznání je polehčující okolnost, ale jistý trest*. Online. Právní prostor. 06.04.2017. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/doznani-je-polehcuji-okolnost-ale-jisty-trest> [citováno 2024-01-31].

KRATOCHVÍL, Vladimír. Případ, trestný čin, společenská škodlivost a vina v trestním právu (o zásadě subsidiarity trestní represe trochu jinak). *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*. 2015, roč. 154, č. 7, s. 537-559. ISSN 0231-6625. [citováno 2024-01-31].

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Východiska a principy nového trestního řádu*. Online. In: Ministerstvo spravedlnosti. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha_4_Material_cj-_44-15.zip [citováno 2024-01-31].

MULÁK Jiří a PROVAZNÍK Jan. *Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení*. Online. Advokátní deník. 05.12.2021. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady->

[novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/](#) [citováno 2024-01-31].

MULÁK, Jiří a PROVAZNÍK Jan. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. Online. Bulletin Advokacie. 2022, s.11-21. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_1-2_2022_web.pdf [citováno 2024-01-31].

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.

PYTELA, David. *Dohoda o vině a trestu*. Online. In: Akpytela.cz. 01.06. 2023. Dostupné z: <https://akpytela.cz/clanky-dohoda-o-vine-a-trestu/> [citováno 2024-01-31].

PYTELA, David. *Prohlášení viny*. Online. In: Akpytela.cz. 12.01.2023. Dostupné z: <https://akpytela.cz/clanky/prohlaseni-viny/> [citováno 2024-01-31].

ŠELLENG, Dalibor. *Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení*. Online. Advokátní deník. 27.09.2022. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/27/vybrane-otazky-institutu-prohlaseni-viny-v-hlavnim-liceni/> [citováno 2024-01-31].

Seznam obrázků a schémat:

Obrázek 1 - zastoupení institucí25

Obrázek 2 - demografie26

Obrázek 3 - pozice v institutu27

Obrázek 4 - jak dlouho respondenti pracují v oboru28

Obrázek 5 - četnost prohlášení viny v praxi30

Obrázek 6 - pozitiva a negativa33

Obrázek 7 - vnímaná pozitiva33

Obrázek 8 - vnímaná negativa37

Obrázek 9 - podněty ke zlepšení42

Obrázek 10 - přínosy prohlášení viny45

Obrázek 11 - falešné prohlášení viny48

Seznam příloh

Příloha A – Dotazníkové šetření

Příloha B – Polostrukturovaný rozhovor

Příloha A

Sekce 1: Představení dotazníku

Prohlášení viny – dotazník k bakalářské práci (Pavla Truhlářová)

Cíl výzkumu: Zhodnotit, zda představuje zavedení institutu prohlášení viny urychlení trestního řízení.

Sekce 2: Informace o Vás

Z jaké instituce pocházíte?

.....

Na jaké pozici pracujete?

.....

Jak dlouho pracujete v tomto oboru?

.....

Sekce 3: Otázky k prohlášení viny

Jak často se setkáváte s prohlášením viny v praxi?

.....

Jaká vnímáte pozitiva tohoto institutu?

.....

Vnímáte nějaká negativa tohoto institutu? Pokud ano, jaké?

.....

Je zde něco, co byste rádi změnili? Pokud ano, co?

.....

Jaký je podle Vás největší přínos tohoto institutu pro trestní právo?

.....

Setkali jste se někdy s případem falešného prohlášení viny? (označte prosím tučně)

Ano

Ne

Pokud jste se v praxi setkali s falešným prohlášení viny, ve stručnosti popište

.....

Sekce 4: Komentáře k dotazníku

Pokud máte nějaké komentáře či námitky k tomuto dotazníku, zde je prosím prostor k vyjádření

.....

Pokud máte zájem, vyplňte prosím svůj e-mail a já Vás budu kontaktovat. Budu moc ráda, pokud si najdete čas na jeden až dva e-maily k doplnění informací na toto téma.

.....

Děkuji za věnovaný čas

Příloha B

Prohlášení viny – Polostrukturovaný rozhovor se soudkyní

Pokládání otázky:

1. Jak chápete samotný institut prohlášení viny?
2. Vysvětlujete obviněným podstatu prohlášení viny a poučujete je o následcích, které se s ním pojí?
3. Jaká vnímáte pozitiva?
4. Jaká naopak vnímáte negativa?
5. Myslíte si, že prohlášení viny vybočuje ze základních zásad trestního práva?
6. Setkala jste se již někdy v rámci své praxe s „falešným prohlášením viny“?
7. V jakých případech se setkáváte s prohlášením viny nejčastěji?
8. Co si myslíte o nemožnosti podání odvolání?

